

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YASLICA BELDESİ ve ARIKÖK KÖYÜ (ŞANLIURFA)'NÜN
ETNOBOTANİK AÇIDAN ARAŞTIRILMASI**

Sultan ASLAN

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA

2019

Prof. Dr. Hasan AKAN ve Dr. Öğr. Üyesi Hatice PEKMEZ danışmanlığında, Sultan ASLAN'ın hazırladığı “**Yashca Beldesi ve Arıkök Köyü’nün Etnobotanik Açıdan Araştırılması**” konulu bu çalışma 25/07/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Prof. Dr. Hasan AKAN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Göksal SEZEN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Narin SADIKOĞLU

Bu Tezin Biyoloji Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. İsmail HİLALİ

Bu çalışma HÜBAK Tarafından Desteklenmiştir.
Proje No:17238

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
SİMGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	3
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	4
3. MATERYAL ve YÖNTEM	10
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	14
4.1. Bulgular	15
4.2. Tartışma	131
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	139
5.1. Öneriler	140
KAYNAKLAR	141
ÖZGEÇMİŞ	144
EKLER	145

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

YASLICA BELDESİ ve ARIKÖK KÖYÜ (ŞANLIURFA)'NÜN ETNOBOTANİK AÇIDAN ARAŞTIRILMASI

Sultan ASLAN
Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Hasan AKAN
Yıl: 2019, Sayfa: 148

Bu araştırma 2017–2019 yılları arasında Şanlıurfa ili Bozova ilçesinde Yaslıca Beldesi ve Arıkök köyünde yetişen bitkileri etnobotanik açıdan değerlendirmek amacı ile yapıldı. Çalışma alanında 42 familyaya ait 95 takson belirlendi. Asteraceae familyası en fazla taksonun yer aldığı familya iken Lamiaceae familyası ise sahip olduğu takson sayısı ile Asteraceae familyasını ikinci sırada takip etti. Çalışmadaki bitkilerin 53'ünün tıbbi, 51'inin gıda, gıdalar içerisinde biri mantar (*Terfezia boudieri* Chatin) 6'sı hayvan yemi, 3'ü yakacak, 9'u süs bitkisi, 5'i süpürge, 2'si nazarlık, 2'si boyar madde, 2'si baharın habercisi, 2'si güzel koku, 1'i oyuncak ve 2'si de zararlı olarak tespit edildi.

ANAHTAR KELİMELER: Şanlıurfa, etnobotanik, bozova, yaslıca, arıkök

ABSTRACT

MSc Thesis

THE ETHNOBOTANICAL RESEARCH OF YASLICA TOWN AND ARIKÖK VILLAGE (ŞANILURFA)

Sultan ASLAN

Harran University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Biology

Supervisor: Prof. Dr. Hasan AKAN

Year: 2019, Page: 148

This research was carried out between 2017-2019 in order to evaluate the ethnobotanical aspects of the plants grown in Yaslıca town and Arıkök village in Bozova district of Şanlıurfa. 95 taxa belonging to 42 families were determined in the study area. The Asteraceae family is the family with the highest number of taxa, while the Lamiaceae family followed the Asteraceae family in the second place. Of the plants in the study, 53 were medicinal, 51 were food, one was mushroom (*Terfezia boudieri Chatin*), 6 were animal feed, 3 were firewood, 9 were ornamental plants, 5 were broom, 2 were amulets, 2 were dyes, 2 heralds of spring, 2 beautiful fragrance, 1 toy and 2 were identified as harmful

KEY WORDS: Şanlıurfa, ethnobotanic, bozova, yashıca, arıkök

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda bilgi ve deneyimleri ile benden yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Hasan AKAN'a, Doktora öğrencileri M. Maruf BALOS, Nüket ÇALIŞKAN ve Cahit ÇEÇEN'e, motivasyonumun her zaman yüksek olması için bana destek olan aileme özellikle de annem Feride ASLAN ile arazi çalışmalarında bana yardımcı olan ziraat mühendisi kardeşim Celal ASLAN' a teşekkür ederim. Bu çalışma HÜBAK tarafından desteklenmiştir (Proje no: 17238).

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 3.1. Yaslıca beldesi kaynak kişilerle görüşme	12
Şekil 3.2. Arıkök köyündeki kaynak kişilerle görüşme.....	12
Şekil 3.3. Arıkök köyündeki kaynak kişilerle görüşme.....	12
Şekil 3.4. <i>Teucrium pruinatum</i> Boiss.(korku otu)	13
Şekil 3.5. Yaslıca beldesinde kaynak kişilerle görüşme.....	13
Şekil 4.2. <i>Amaranthus retroflexus</i>	16
Şekil 4.3. <i>Allium cepa</i> L.	17
Şekil 4.4. <i>Pistacia vera</i> L.	18
Şekil 4.5. <i>Rhus coriaria</i> L.	19
Şekil 4.6. <i>Cuminum cyminum</i> L.	20
Şekil 4.7. <i>Echinophora tenuifolia</i> subsp. <i>sibthorpiana</i> (Guss.) Tutin.....	21
Şekil 4.8. <i>Eryngium campestre</i> L. <i>virens</i> Link.....	22
Şekil 4.9. <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss.....	23
Şekil 4.10. <i>Eminium rauwolfii</i> (Blume) Schott	24
Şekil 4.11. <i>Muscari comosum</i> (L.) Mill.	25
Şekil 4.12. <i>Achillea santolinoides</i> subsp. <i>wilhelmsii</i> (K.Koch) Greuter.....	26
Şekil 4.13. <i>Anthemis hyalina</i> DC.	27
Şekil 4.14. <i>Calendula arvensis</i> M. Bieb.....	28
Şekil 4.15. <i>Centaurea iberica</i> Trevir. ex Spreng.....	29
Şekil 4.16. <i>Centaurea solstitialis</i> L.	30
Şekil 4.17. <i>Centaurea virgata</i> Lam.	31
Şekil 4.18. <i>Echinops spinosissimus</i> Turra	32
Şekil 4.19. <i>Gundelia tournefortii</i> var. <i>armata</i> Freyn & Sint.	33
Şekil 4.20. <i>Lactuca serriola</i> L.....	34
Şekil 4.21. <i>Onopordum carduchorum</i> Bornm. & Beauverd.....	35
Şekil 4.22. <i>Picnemon acarna</i> (L.) Cass.....	36
Şekil 4.23. <i>Scorzonera psychrophila</i> Boiss. & Hausskn. ex Boiss. & Hausskn.	37
Şekil 4.24. <i>Tragopogon longirostis</i> Bisch. Ex Schultz Bip.	38
Şekil 4.25. <i>Alkanna strigosa</i> Boiss. & Hohen.	39
Şekil 4.26. <i>Anchusa azurea</i> Miller var. <i>azurea</i>	40
Şekil 4.27. <i>Draba verna</i> L.....	41
Şekil 4.28. <i>Lepidium draba</i> L.....	42
Şekil 4.29. <i>Nasturtium officinale</i> R.Br.	43
Şekil 4.30. <i>Raphanus sativus</i> L.	44
Şekil 4.31. <i>Sinapis alba</i> L.	45
Şekil 4.32. <i>Capparis sicula</i> Duhamel.....	46
Şekil 4.33. <i>Vaccaria hispanica</i> (Mill.) Rauschert	47
Şekil 4.34. <i>Bassia coparia</i> (L.) A.J.Scott	48
Şekil 4.35. <i>Convolvulus dorycnium</i> L. subsp. <i>oxysepalus</i> (Boiss.) Rech	49
Şekil 4.36. <i>Citrillus lanatus</i> (Thunb.) Matsum & Nakai	50
Şekil 4.37. <i>Cucumis melo</i> L.	51
Şekil 4.38. <i>Ecballium elaterium</i> (L.) A.Rich.....	52
Şekil 4.39. <i>Cyperus rotundus</i> L. (Anonim, 2019d)	53
Şekil 4.40. <i>Chrozophora tinctoria</i> (L.) A.Juss.	54
Şekil 4.41. <i>Alhagi maurorum</i> Medik	55
Şekil 4.42. <i>Argyrolobium crotarioides</i> Jaub. & Spach.....	56
Şekil 4.43. <i>Cicer pinnatifidum</i> Jaub. et Spach.....	57
Şekil 4.44. <i>Lens culinaris</i> subsp. <i>orientalis</i> (Boiss.) Ponert.....	58
Şekil 4.45. <i>Trifolium nigrescens</i> subsp. <i>petrisavii</i> (Clementi) Holmboe.....	59
Şekil 4.46. <i>Trigonella spruneriana</i> subsp. <i>mesopotamica</i> (Hub.-Mor.) Ponert	60
Şekil 4.47. <i>Quercus infectoria</i> G.Olivier	61
Şekil 4.48. <i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Hér.	62

Şekil 4.49. <i>Geranium tuberosum</i> L.	63
Şekil 4.50. <i>Hypericum capitatum</i> Choisy var. <i>capitatum</i>	64
Şekil 4.51. <i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra.....	65
Şekil 4.52. <i>Crocus pallasii</i> Goldb. subsp. <i>turcicus</i> B.Mathew.....	66
Şekil 4.53. <i>Iris persica</i> L.	67
Şekil 4.54. <i>Juglans regia</i> L. (Ceviz)	68
Şekil 4.55. <i>Ajuga chamaepityssubsp. chia</i> (Schreb.) Arcang.	69
Şekil 4.56. <i>Mentha x piperita</i> L. (Nane).....	70
Şekil 4.57. <i>Mentha pulegium</i> L. (Anonim, 2019e).....	71
Şekil 4.58. <i>Ocimum basilicum</i> L.	72
Şekil 4.59. <i>Rosmarinus officinalis</i> L.	73
Şekil 4.60. <i>Salvia syriaca</i> L.	74
Şekil 4.61. <i>Scutellaria orientalis</i> L.	75
Şekil 4.62. <i>Sideritis libanoticasubsp. microchlamys</i> (Hand.-Mazz.) Hub.-Mor.....	76
Şekil 4.63. <i>Teucrium polium</i> L.	77
Şekil 4.64. <i>Teucrium pruinolum</i> Boiss.	78
Şekil 4.65. <i>Thymbra spicata</i> L.	79
Şekil 4.66. <i>Ornithogalum narbonense</i> L.	80
Şekil 4.67. <i>Punica granatum</i> L.	81
Şekil 4.68. <i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench.....	82
Şekil 4.69. <i>Alcea apterocarpa</i> Boiss.	83
Şekil 4.70. <i>Gossypium hirsutum</i> L.	84
Şekil 4.71. <i>Malva sylvestris</i> L.	85
Şekil 4.72. <i>Ficus carica</i> L.	86
Şekil 4.73. <i>Morus alba</i> L.	87
Şekil 4.74. <i>Peganum harmala</i> L.....	88
Şekil 4.75. <i>Olea europaea</i> L.	89
Şekil 4.76. <i>Papaver rhoeas</i> L. (Anonim, 2019e).....	90
Şekil 4.77. <i>Pinus nigra</i> subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe.....	91
Şekil 4.78. <i>Triticum aestivum</i> L.	92
Şekil 4.79. <i>Zea mays</i> L.....	93
Şekil 4.81. <i>Portulaca oleracea</i> L.	95
Şekil 4.82. <i>Adiantum capillus veneris</i> L.....	96
Şekil 4.83. <i>Reseda lutea</i> L. var. <i>lutea</i>	97
Şekil 4.84. <i>Amygdalus arabica</i> Spach.....	98
Şekil 4.85. <i>Crataegus monogyna</i> Jacq	99
Şekil 4.86. <i>Prunus armeniaca</i> L.....	100
Şekil 4.87. <i>Prunus avium</i> L.	101
Şekil 4.88. <i>Rosa canina</i> L. (Gül).....	102
Şekil 4.89. <i>Citrus limon</i> (L.) Osbeck.....	103
Şekil 4.90. <i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	104
Şekil 4.91. <i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	105
Şekil 4.92. <i>Solanum nigrum</i> L.....	106
Şekil 4.93. <i>Terfezia boudieri</i> Chatin	107
Şekil 4.94. <i>Urtica dioica</i> L.....	108
Şekil 4.95. <i>Vitis vinifera</i> L.	109
Şekil 4.96. <i>Tribulus terrestris</i> L.	110
Şekil 4.97. Taksonların etnobotanik açıdan kullanım amaçları.....	135
Şekil 4.98. Araştırma alanında çalışılan bitkilerden en fazla taksona sahip ilk 5 familya.....	136
Şekil 4.99. Kaynak kişilerin yaş dağılımı.....	137
Şekil 4.100. Bitkilerin tedavi etme etkilerine göre en fazla taksona sahip ilk 5 hastalık	138

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 4.1. Araştırma alanında kullanımları belirlenen taksonların listesi	111
Çizelge 4.2. Bölgede yapılan etnobotanik çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması	131

SİMGELER DİZİNİ

GAP	Güney Doğu Anadolu Projesi
HARRAN	Harran Üniversitesi Herbaryumu
K	Kaynak kişi
S. ASLAN	Sultan ASLAN
%	Yüzde
*	Kültür bitkiler

1. GİRİŞ

Dünyanın var oluşundan günümüze kadar insanlar ve bitkiler arasındaki bağ sonucunda, etnobotanik bilimi ortaya çıkmıştır (Koçyiğit, 2005). İnsanoğlu besineldes ve çeşitli hastalıkların tedavisi için bitkilerden faydalanmıştır (Kendir ve Güvenç, 2010). Deneme yanılma ya da tesadüf sonucu elde edilen bilgiler nesilden nesile yani atalarımızdan bizlere aktararak bugünlere kadar başarılı bir şekilde gelebilmiştir (Baytop, 1984; Yeşil, 2007).

Etnobotanik terimi ilk olarak ABD’li bilim insanı W.Harsberger tarafından ortaya konmuştur. Ayrıca etnobotanik teriminin ilk geçtiği eser O’nun The Purposes of Etnobotany adlı eser olarak bilinmektedir (Korkut, 2006). Etnobotanik, ilk defa 1896 yılında, Profesör John W. Harshberger tarafından, belirli bir bölgedeki halkın doğa tarihinin incelenmesi amacı ile kullanılmaya başlanmış olup, “bitkilerin yöre halkı tarafından kullanılması” olarak tanımlanmıştır. Etnobotanik ile ilgili bir başka tanımlama ise farklı insan topluluklarındaki bitki-insan ilişkileri olarak ifade edilmektedir (Tütenocaklı, 2002; Graham ve ark., 2004). Ancak günümüzde insanlar sadece bitkilerin kullanımı değil, bunun yanında niçinve ne şekilde kullanıldığı gibi konular ile de ilgilendiğinden etnobotanik teriminin tanımı devamlı güncellenmektedir. Bu nedenle etnobotanik tanımı üzerindeki kesinlik yoktur (Cotton 1997).

Orta kuşakta bulunan Türkiye; jeomorfolojik, topoğrafik ve iklimsel yönden sahip olduğu çeşitlilik ile oldukça zengin bir ülkedir. Bu sebeple de var olan bitkitürleri ülkemizde geniş bir yelpazeye ulaşmıştır (Eminağaoğlu ve ark, 2015). Bilim ve teknolojinin gelişmesinin yanında insanlarda da bilinçliliğin artması sonucu ülkemiz etnobotanik kullanımlar yönünden zenginleşmiştir. Bununla birlikte uygulanan metotlar veya yöntemlerde bitkilerin kullanılabilme amaçlarını artırmıştır (Demirtürk, 1990).

İlkçağlardan günümüze kadar insanlar kendi çevresinde bulunan bitkilerden farklı amaçlarla yararlanmıştır. Daha öncelerde doğadan topladıkları yabani bitkileri

kullanmaya başlamış sonraları ise daha fazla kullandıklarının tarımını yapmışlardır (Asil ve Şar, 1984).

İnsanlar bitkilerden tıp, gıda, boyar madde, malzeme ve alet yapımı, süs amaçlı kullanım gibi çeşitli amaçlarlayarlanmışlardır (Baytop 1984).

Fransız botanikçi Tournefort'un 18. yüzyıl başlarında Anadolu'da gerçekleştirdiği gezilerle Türkiye florası ile ilgili yapılan araştırmalar başlamıştır. Daha sonra ise farklı yabancı botanikçiler de Anadolu'da bitkileri araştırıp toplamışlardır (Baytop ve Günergün, 2003). Bu araştırmalar sonucunda Türkiye florası ile ilgili yapılan ilk eser, Edmond Boissier tarafından (Boissier,1867-1888) yayınlanan "Flora Orientalis" olmuştur. Daha sonra ülkemiz florası ile ilgili önemli bir eser 1965–1988 yılları arasında çıkarılan ve toplam 10 ciltten oluşan "Flora of Turkey and The East Aegean Islands" olup sonrasında 11. Cildi 2000 yılında Türk botanikçiler tarafından hazırlanmıştır (Güner ve ark., 2000).

Türkiye florası çok zengin çeşitliliğe sahiptir. Türkiye Bitkileri Listesi kitabındaki bilgiler doğrultusunda Türkiye'de 167 familya, 1320 cins ve bu cinslere ait toplam 11707 takson bulunmaktadır. Bu taksonlardan 3649'u ülkemiz için endemiktir (Güner ve ark.,2012). Tıbbi değer taşıyan ortalama 20.000 bitkinin ise yaklaşık 600'ü ülkemizde bulunmaktadır (Öztürk ve Özçelik, 1991).

Ülkemiz endemik bitki oranı ve çeşitliliği yönü bakımından Orta Doğu'da en zengin floraya sahiptir. Bu bilgiler göz önünde bulundurularak ülkemizin bitki türleri yönünden ne kadar çok bitki çeşitliliğine sahip bir ülke olduğu görülmektedir (Ekim, 2000).

Güney Doğu Anadolu Bölgesi sahip olduğu fazlaca kırsal kesim nüfusu nedeni ile etnobotanik çalışmalar yönünden önem teşkil etmektedir. Bu bölgede yaşayan halkın farklı diller kullanması sonucu bitkilerin yöresel isimlerinde de oldukça fazla oranda çeşitlilik görülmektedir (Şahin, 2018).

Çalışılan alanların Atatürk Barajı'na yakın olması, Yaslıca beldesinin Türkmen halktan oluşması, kendine has bir yaşam şeklinin olması ve yapılan ön çalışmalardaki bilgiler nedeni ile Yaslıca beldesi ve Arıkök köyü araştırmaya değer bulunmuştur.

1.1. Çalışmanın Amacı

- 1-Etnobotanik bilimi üzerine çalışan kişilere kaynak teşkil etmek
- 2-Bölgedeki halkın bitkileri hangi amaçla kullandıklarını tespit etmek, bu bitkilerin yeni kullanım şekli ve amaçlarının olup olmadığını belirlemek
- 3-Bölgedeki halkın kullandığı bitkilerin yöresel isimlerini bulmak
- 4- Bitkiler hakkında bilgisi olan kişilerin hayattan ayrılması, bunun sonucunda bilgilerin gelecek nesillere aktarılamaması
- 5-Gelecek nesillerin ilgisizliği
- 6- İklimsel değişiklikler nedeni ile bitkilerin yok olma tehlikesi

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Literatür taramaları sonucunda, elde edilen etnobotanik araştırmalardan bazıları şunlardır;

Alpınar ve Yazıcıoğlu (2019) tarafından 1928-2018 yılları arasında Türkiye’de yapılan Etnobotanik Çalışmaların Bibliyografyası. Bibliyografyaya göre bitkisel çeşitlilik yönünden dünyada zengin bir konumda bulunan Türkiye’de bugünkü bilgiler doğrultusunda 3500 kadarı sadece ülkemizde yetişen en az 12170 bitki çeşidinin mevcut olup 1000 tanesinin çeşitli şekillerde kullanıldığı belirtilmiştir.

Çini (1983) tarafından gerçekleştirilen ‘Urfa’ya özgü İlaçlar’ adlı çalışmada tedavide kullanılan bitkilerin ve tedavi yöntemleri açıklanmıştır.

Aksoy ve ark.(1988) tarafından yapılan “Kanser Hastalığında Tedavi Amacıyla Kullanılan Yöresel Bitkiler” adlı çalışma ile özellikle sindirim sistemi rahatsızlıklarında kullanılan yöresel bitkilere yer vermiştir.

Özel (1999) tarafından yapılan “Güneydoğu Anadolu Bölgesi Tıbbi ve Aromatik Bitkileri” isimli çalışmada daha çok tarım amaçlı yetiştirilen bitkilere yer vermiştir.

Saya ve ark. (2000) tarafından yapılan “GAP Yöresindeki Endemik ve Tıbbî Bitkiler” isimli kitap yayımlanmış ve GAP illerindeki tıbbi ve endemik bitkilere yer verilmiştir.

Kızıl ve Ertekin (2003) tarafından yapılan “Diyarbakır ve Çevresinde Yayılış Gösteren Bazı Tıbbi Bitkiler” isimli çalışmada Diyarbakır ilindeki toplam 82 bitki türünden söz edilmiştir.

Akan ve ark.(2004) tarafından yapılan“GAP yöresinde Kapari’nin Etnobotaniği” adlı çalışmada *Capparis ovata* var. *palaestina* ve *C. spinosa* var. *spinosa* bitkileri araştırılmıştır. Yöresel adı ile kebere bitkisinin önemli bir ekonomik katkısının olduğu ve ihraç edilen bir bitki olduğu vurgulanmıştır.

Akan ve ark.(2005) tarafından gerçekleştirilen “Şanlıurfa Semt Pazarlarında Satılan Doğal Bitkilerin Etnobotaniği” adlı çalışmada semt pazarlarında satılan bitkilerin yerel isimleri ve kullanım amaçları belirlenmiştir.

Akan ve Aslan (2005) tarafından yapılan “Şanlıurfa İsotunun Tarihçesi ve Etnobotanik Özellikleri” adlı çalışmada Şanlıurfa’da ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde sıkça kullanılan isotun yani *Capsicum annuum* L. bitkisinin tarihçesi ve kullanım amaçları tespit edilmiştir.

Korkut (2006) tarafından yapılan “Arat Dağı (Şanlıurfa) Florası Ve Etnobotanik Özellikleri” adlı araştırmada 170 bitkinin 59 tanesinin yem, 33 tanesinin yiyecek, 19 tanesinin yakacak, 17 tanesinin tıbbi amaçlı, 8 tanesinin süpürge yapımında, 5 tanesinin süs bitkisi, 5 tanesinin boya, 3 tanesinin çocuklar tarafından oyun amaçlı, 11 tanesinin ise diğer (pekmez yapımı, yoğurt yapımı, ateş yakmak, çardak (bir çeşit çatı) yapımı, dağdaki suyu berraklaştırmak için, vb.) amaçlarla kullanıldığı ayrıca 13 bitkinin de zararlı özellikleri bulunduğu belirtilmiştir.

Balos (2007) tarafından yapılan“Zeytinbahçe ile Akarçay Arasında Kalan Bölgenin Florası ve Etnobotanik Özellikleri” adlı araştırmada 445 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 190 tanesinin etnobotanik kullanıma sahip olduğu belirtilmiştir.

Gençay (2007) tarafından Şırnak’ın Cizre ilçesinde yapılan araştırmada 53 familyaya ait 171 bitkinin kullanımı belirlenmiştir. Bunlardan 99’u gıda, 44’ü tıbbi, 45’i yem olarak kullanılmaktadır.

Akan ve Balos (2008) ‘GAP Bölgesinden Toplanan Meyan Kökü (*Glycyrrhiza glabra* L.) Taksonunun İhracat Durumu, Etnobotanik Özellikleri ve Tıbbi Önemi’ adlı çalışmada meyan bitkisinin hangi amaçlarla halk tarafından kullanıldığı, meyan kökü ve meyan balı ihracatı ile ekonomiye katkısı ve bu işlerle uğraşan kişi ve kurumların durumları hakkında açıklamalar yapmışlardır.

Akgül (2008) tarafından yapılan Midyat (Mardin) Civarında Etnobotanik adlı çalışmada 92 bitkinin etnobotanik kullanımları belirlenmiş ve çoğunun yiyecek, ilaç ve yem bitkileri olduğu tespit edilmiştir.

Yapıcı ve ark.(2009) tarafından Siirt’in Kurtalan ilçesinde yapılan Çalışmada 34 bitkinin yöresel adları ve kullanımları tespit edilmiştir. Bunlardan 23’ü tıbbi amaçlıdır.

Gültaş (2009) tarafından Adıyaman ilinde yapılan etnobotanik araştırmada 69 bitki tespit edilmiştir. Bu bitkilerden çoğunluğunun tıbbi ve gıda amaçlı kullanıldığı belirtilmiştir.

Aslan ve ark.(2011) tarafından “Şanlıurfa’nın bazı odunsu bitkilerinin etnobotanigi” üzerine yapılan araştırmada kent merkezindeki ahşap sanatları pazarlarında malzeme olarak kullanılan odunsu bitkiler araştırılmış ve sonuçta 11 familya ve 12 cinse ait 16 takson belirlenmiştir.

Gelse (2012) tarafından Adıyaman merkez ve köylerinde yapılan çalışmada 43 familyaya ait 102 bitkinin etnobotanik açıdan kullanımları belirlenmiştir. Bitkilerin gıda, süs, yakacak, tıbbi amaçlar için kullanım oranları belirtilmiştir.

Akan ve ark.(2013) tarafından yapılan “Şanlıurfa Yöresinde El Yapımı Müzik Aletleri Üzerine Bir Etnobotanik Araştırma” adlı çalışmada Şanlıurfa’daki geleneksel müzik aletlerinin üretimi için kullanılan 17 odunsu bitkiden nasıl yararlanıldığı belirtilmiştir.

Akan (2013) tarafından yapılan “Mardin Sepetleri” adlı çalışmada Mardin’in ilçelerinde sepet yapımında kullanılan bitkiler araştırılmıştır. Araştırma sonucu odunsu 6 bitki türünün kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bitkilerin bilimsel adları *Anagyris foetida* L., *Salix viminalis* L., *Cornus sanguinea* L. subsp. *australis* (C.A.Mey.) Jav, *Punica granatum* L., *Celtis australis* L. ve *Populus nigra* L. subsp. *nigra*’dır.

Akan ve ark.(2013) tarafından yapılan “Birecik yöresindeki Bazı Baklagil Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri” adlı çalışmada Leguminosae (Baklagiller) familyasına ait 150 takson belirlenmiş ve bazılarının etnobotanik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır.

Akan ve ark.(2013) tarafından yapılan “Kalecik Dağı’nın Etnobotanik Özellikleri” adlı çalışmada 39 familyaya ait 140 cins ve 238 takson belirlenmiştir.

Aslan (2013) tarafından yapılan çalışmada Şanlıurfa ilinde tıbbi amaçlı kullanılan 41 bitki çalışılmış ve adları, kimyasal içerikleri, morfolojik özellikleri ve tıbbi amaçlı kullanım şekilleri açıklanmıştır.

Arasan (2014) tarafından yapılan savur (Mardin) yöresinde halk hekimliğinde kullanılan bitkiler ve kullanım alanları adlı yüksek lisans tez çalışmasında 43 familyaya ait 96 bitkinin tedavi için kullanıldığının tespiti yapılmıştır. Bunun sonucunda ise en fazla taksona sahip familyanın Rosaceae olduğu belirlenmiştir.

Akan ve Bakır (2015) tarafından Adıyaman’ın Kahta ilçesi ve Narince köyünde yapılan araştırma sonucunda 51 familyaya ait 113 bitkinin etnobotanik açıdan kullanımları tespit edilmiştir.

Dağlı (2015) tarafından “Şanlıurfa Merkez İlçe ve Köylerinde Yapılan Etnobotanik Çalışma”da 39 familyadan 87 cinse ait 111 takson (67 tür, 27 alttür, 17 varyete) tespit edilmiş olup, bunun 9 tanesi kültür bitkisidir.

Akan ve Ayaz (2016) tarafından Şanlıurfa Gölpınar Mesire Alanı'nda yapılan etnobotanik araştırmada 64 bitkiden en çok hayvan yemi ve gıda amaçlı olarak yararlanıldığı belirtilmiştir.

Furkan (2016) tarafından “Adıyaman ilinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri'ni tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bitkilerden 118'inin tıbbi, 117'sinin gıda, 29'unun ev ve kullanım eşyası, 26'sının süs bitkisi, 24'ünün hayvan yemi, 18'inin yakacak, 15'inin mutfak araç ve gereçleri, 11'inin yapı malzemesi, 9'unun endüstri, 7'sinin kerestecilik, 6'sının oyuncak, 3'ünün kozmetik, 2'sinin inanç, 2'sinin tütsü, 1'inin halk oyunları ve 7'sinin ise diğer amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bulut ve ark.(2017) tarafından “Gaziantep'in Nizip ilçesinde yapılan etnobotanik çalışma”da toplam 27 bitkinin yöre halkı tarafından şeker hastalığı, solunum sistemi hastalıkları ve sindirim sistemi rahatsızlıklarını tedavi etmek amaçlı kullanıldıkları tespit edilmiştir.

Şahin-Fidan (2018) tarafından “Şanlıurfa ilinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri'ni tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bitkilerden 52'sinin gıda, 51'inin tıbbi amaçlı, 19'unun süs bitkisi, 17'sinin yakacak, 6'sının süpürge, 15'inin yem, 2'sinin oyuncak, 2'sinin nazar, 2'sinin boyar madde, 2'sinin yapı malzemesi ve 4'ünün diğer amaçlar için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Abak (2018) tarafından Şanlıurfa ili Lamiaceae (Ballıbabagiller) Familyasının Florası Bazı Taksonların Fitokimyasal ve Etnobotanik Özellikleri adlı çalışmada yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri'ni tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bitkilerden 32'nin si ilaç, 16'sinin çay, 10'unun yakacak, 8'inin gıda, 5'inin süs 5'inin baharat, 4'ünün koku, 2'sinin yem ve 1'inin de süpürge yapımı için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Oymak(2018) tarafından yapılan “Bozova (Şanlıurfa) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri” adlı yüksek lisans tezinde 50 familya ve 131

cinse bağlı 171 takson tespit edilmiştir. Bu taksonların kullanım amaçları dikkate alındığında 60 tanesinin gıda, 49 tanesinin tıbbi, 35 tanesinin yem, 9 tanesinin yapı malzemesi, 8 tanesinin ev eşyası, 8 tanesinin tatlandırıcı, 5 tanesinin oyun, 5 tanesinin yakacak, 5 tanesinin süs, 3 tanesinin koku, 2 tanesinin inanç, 2 tanesinin nazarlık ve 2 tanesinin ise boya amaçlı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.MATERYAL ve YÖNTEM

Yapılan çalışmada Şanlıurfa'nın Bozova ilçesinin Yaslıca beldesi ve Arıkök köyündeki 31 kaynak kişi ile sohbet ortamı içerisinde çeşitli sorular (ad, soyad, yaş, meslek, bitkilerin hangi amaç ile kullanıldığı, bitkilerin hangi kısımlarından faydalandığı, bitkilerin ne şekilde kullanıldığı, kullanılan bitkilerden karışım halinde kullanılanların olup olmadığı) sorularak görüşülüp kullandıkları bitkiler hakkında bilgiler alınmıştır. Burada bulunan insanların bitkileri hangi amaçla ve ne şekilde kullandıkları üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın ilk aşamasında öncelikle yöre halkı ile tanışıp yardımcı olmaları amacı ile çalışmamızın nedenleri kaynak kişilere anlatılmış ve çalışmadan yüksek verim elde etmek amacı ile yapılan ön görüşmelerin yanında nasıl bir çalışma yapılacağı çalışma alanında bulunan özellikle orta yaş ve üzeri kişilerin tecrübelerinden yararlanılması gibi planlamalar yapılmıştır.

Çalışmada bitkilerin çalışılan bölgelerdeki insanlar tarafından nasıl isimlendirildiği, ne amaçla ve nasıl kullanıldığı hakkında bilgiler bölgede yaşayan tecrübeli, bilgi sahibi kişilerle konuşularak düzenlenmiştir. Arazi çalışmaları sırasında ise yine yöre halkının yardımları ile bitkiler toplanmış ve bu bitkilerin fotoğrafları çekilerek bu fotoğraflara bulgular kısmında Latince isimleri, yöresel isimleri, kullanım amaçları, kullanım şekilleri ve kullanılan kısımları ile birlikte yer verilmiştir.

Bitkilerin bilimsel isimleri için de Türkiye Florası (DAVIS, 1965–1988) ndan ve konu uzmanı olan hocalarımızın bilgilerinden yararlanılmıştır.

Çalışmamızda topladığımız bitkiler herbaryum tekniklerine uygun bir biçimde kurutulup numaralandırılmış ve Harran Üniversitesi Herbaryumunda koruma altına alınmıştır.

Çalışma alanında bulunan ve bitkiler hakkında bilgi veren 31 kaynak kişinin her birine kod numarası verilerek bu kaynak kişilerin isimleri, yaşı, görevi ve köyü Ek 1.de verilmiştir. Kaynak kişilerle görüşmelerin genel görüntüleri Şekil 3.1, Şekil 3.2, Şekil 3.3, Şekil 3.4 ve Şekil 3.5’de verilmiştir.

Kaynak kişilerin kullandığı bitkiler Ek 2.de belirtilerek atıf sıklığı şeklinde gösterilmiştir.

Atıf sıklığı ise % olarak şu şekildeki formül ile hesaplanmıştır:

Bitki türünden bahseden kişi sayısı x 100 / toplam kişi sayısı’dır.

Kaynak kişilerden bilgiler alınırken “Etnobotanik bilgi formlarına” aşağıdaki sorular sorulmuştur:

Ad-Soyad

Yaş

Meslek

Bitkilerin hangi amaç ile kullanıldığı

Bitkilerin hangi kısımlarından faydalandığı

Bitkilerin ne şekilde kullanıldığı

Kullanılan bitkilerden karışım halinde kullanılanların olup olmadığı

Şekil 3.1. Yaslıca beldesi kaynak kişilerle görüşme

Şekil 3.2. Arıkök köyündeki kaynak kişilerle görüşme

Şekil 3.3. Arıkök köyündeki kaynak kişilerle görüşme

Şekil 3.4. Yaslıca beldesi kaynak kişilerle görüşme (*Teucrium pruinosum* Boiss.)

Şekil 3.5. Yaslıca beldesinde kaynak kişilerle görüşme

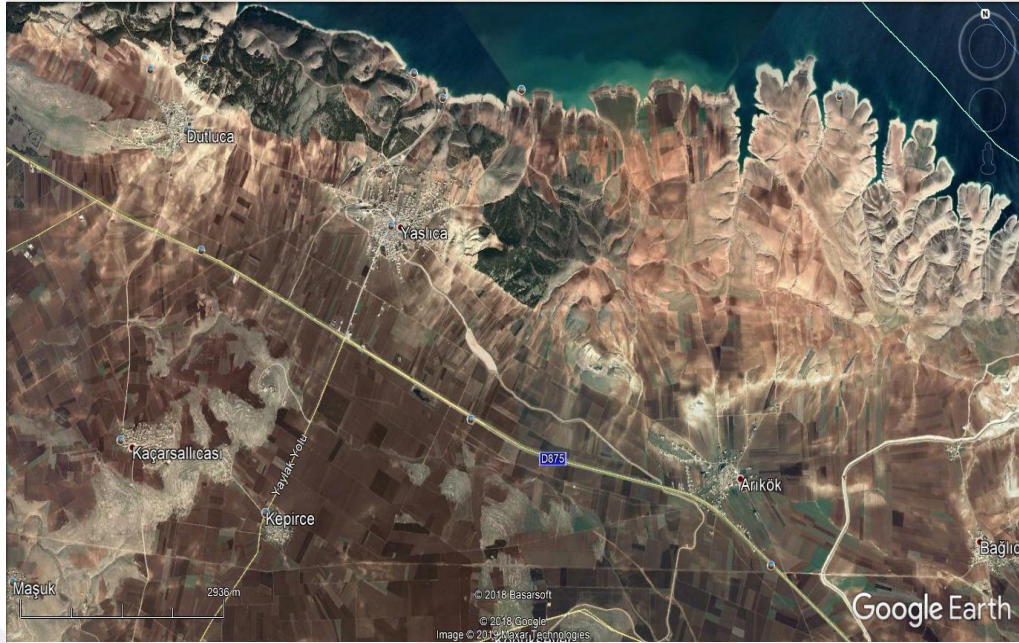
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

Çalışma alanımız Bozova ilçesinin Yaslıca beldesi ve Arıkök köyüdür (Şekil 4.1.). Bozova, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan Şanlıurfa ilinin bir ilçesidir. İlçe batısında Halfeti, güneybatısında Birecik, güneyinde Suruç, güneydoğu ve doğusunda Şanlıurfa Merkez, kuzeydoğusunda Hilvan ve kuzeyinde ise Adıyaman ile çevrilidir. İlçenin doğusu ve kuzeyi dağlık bir görünüme sahip iken güneyi ise daha alçak ve düzlüktür. İlçenin kuzeydoğusu ise Hilvan Ovasının devamı şeklindedir.

Bozova İlçesinin bitki örtüsü Step görünümünde olup, dere boylarında söğüt, kavak gibi ağaç toplulukları görülmektedir. İlçe Şanlıurfa merkeze 38 kilometre uzaklıkta olup ilçenin yüzölçümü 1.550 km² dir. 2018 yılı TÜİK Nüfus verilerine göre ise ilçenin toplam nüfusu 58.565’dir (Anonim, 2019a).

Bozova ilçesinin geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İlçede tarımı yapılan ürünlerin başında, urfa fıstığı, pamuk, buğday ve meyve gelmektedir. Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında olan Şanlıurfa ve ilçelerindeki tarım üretimi sürekli artmaktadır (Anonim, 2019a).

Köppen iklim sınıflandırılmasına göre Bozova ilçesinde Akdeniz iklimi görülür. Kışlar ılık yazlar ise çok sıcak ve kuraktır (Anonim, 2019b).

Şekil 4.1. Çalışma alanı haritası

Yaslica beldesi ise Bozova ilçesine bağlı olup 1992 yılında belde olmuştur. 2018 yılı itibari ile nüfusu 4.105 olup bu nüfusun 2054'ü erkek 2051'i kadın olarak belirlenmişken Arıkök köyü ise toplam nüfusu 1.077 tır. Bu nüfusun 553'si erkek, 524'si kadındır (Anonim, 2019c). Yaptığımız ölçmeler sonucunda ise Yaslica beldesinin yüzölçümünün 2575 hektar, Arıkök köyünün ise 4300 hektar olduğu belirlendi. Yaslica beldesindeki halkın Türkmen olması nedeni ile Türkçe konuşulurken Arıkök köyündeki halk ise Türkçenin yanında Kürtçe de konuşmaktadır.

4.1. Bulgular

Yapılan bu çalışmada ulaşılan bilgiler Yaslica Beldesi ve Arıkök Köyünde yaşayan kaynak kişiler tarafından edinilen bilgiler doğrultusunda derlenmiştir. Öncelikle hekime danışılması önerilmektedir. Köydeki arazi çalışmaları sonucunda burda sözü edilen bitkilerin fotoğrafları çekilmiştir ve bulgular kısmında bu fotoğraflara yer verilmiştir. Çalışmamızda toplanan bitkilerin familyaları, Latince isimleri, yöresel isimleri, hangi kısımlarının ne amaçla, ne şekilde kullanıldığı belirtilmiştir.

AMARANTHACEAE

Bilimsel ismi: **Amaranthus retroflexus** L. (Şekil 4.2.)

Yöresel ismi: Bostan bozan

Kullanım amacı: Toprak üstü kısımları süpürge yapımında kullanılmaktadır. Bostanda diğer bitkilerin gelişimine olumsuz etki yaptığından bostan bozan ismi verilmiştir.

Kullanım şekli: Kurutulup bağlanır ve süpürge olarak kullanılır.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K3, K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1011

Şekil 4.2. Amaranthus retroflexus L.

AMARYLLIDACEAE

Bilimsel ismi: **Allium cepa** L. (Şekil 4.3.)

Yöresel ismi: Soğan

Bitkinin kullanım amacı: Kulak ağrısı ve kulak iltihabı tedavisi amacı ile kullanılır. Adet düzenleyici, çikolata kisti tedavisinde kullanılır. Yemeklerin yanında çiğ ya da pişirilerek tüketilir. Taze toprak üstü kısmı yeşillik olarak tüketilir.

Bitkinin kullanım şekli: Kaynatılıp çay şeklinde içilir. Kulak iltihabı için ise kulağa birkaç damla soğan suyu damlatılır.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K3, K6, K9, K15, K17, K18, K21, K25, K31

Örnek No: S. ASLAN 1019

Şekil 4.3. *Allium cepa* L.

ANACARDIACEAE

Bilimsel ismi: **Pistacia vera** L. (Şekil 4.4.)

Yöresel ismi: Fıstık ağacı

Kullanım amacı: Çerez olarak, yara ve çatlak tedavisinde kullanılır.

Kullanım şekli: Hava civa otu ve katı yağ ile eritilip bir kaba konur ve kendi kendine donması sağlanır. Daha sonra krem gibi çatlak ve yaraların üzerine sürülür.

Kullanılan kısımları: Meyvesi ve sakızı

Kaynak kişi: K2, K10, K19, K26, K29, K30

Örnek No: S. ASLAN 1034

Şekil 4.4. Pistacia vera L.

Bilimsel ismi: **Rhus coriaria** L. (Şekil 4.5.)

Yöresel ismi: Sumak

Kullanım amacı: Tansiyon, mide, şeker, kolesterol, soğuk algınlığı, ağız yaraları, ishal, mide asidi düzenleyici, antioksidan ya da yemeklerde baharat olarak ve ekşi tadını vermek için kullanılır.

Kullanım şekli: Meyvesi suya konur bir saat kadar bekletilip süzülür sonra damda kurutulur pekmez kıvamına gelir. Şerbet olarak da kullanılabilir. Aç karnına bir çay kaşığı içilir. Kurutulup baharat olarak da kullanılır.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K3, K6, K9, K15, K17, K18, K21, K26, K30, K31

Örnek No: S. ASLAN 1092

Şekil4.5. Rhus coriaria L.

APIACEAE

Bilimsel ismi: **Cuminum cyminum** L. (Şekil 4.6.)

Yöresel ismi: Kimyon

Kullanım amacı: Baharat olarak yemeklerde kullanılabildiği gibi bebeklerde de sancı giderici olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Baharat şeklinde; kurutulup kullanılır. Bebekler için; suda kaynatılır suyu süzülür günde üç kere çay kaşığı ile bebeklere verilir.

Kullanılan kısımları: Yapraklar

Kaynak kişi: K2, K6, K8, K14, K21

Örnek No: S. ASLAN 1057

Şekil 4.6. Cuminum cyminum L.

Bilimsel ismi: **Echinophora tenuifolia** subsp. **sibthorpiana** (Guss.) Tutin(Şekil 4.7.)

Yöresel ismi: Çörtük

Kullanım amacı: Mide rahatsızlığı ve şeker hastalığı için kullanılır.

Kullanım şekli: Yaprakları su içinde demlenip çay şeklinde tüketilebildiği gibi kökü de olgunlaşınca soyulup yenilebilir.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişiler: K4, K11, K15, K17, K25

Örnek No: S. ASLAN 1071

Şekil 4.7. Echinophora tenuifolia subsp. sibthorpiana (Guss.) Tutin

Bilimsel ismi: **Eryngium campestre** L.virens Link (şekil 4.8.)

Yöresel ismi: Gıllı

Kullanım amacı: Gıda olarak tüketilir.

Kullanım şekli: Taze iken yenir.

Kullanılan kısımları: Kökü

Kaynak kişi: K3, K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1024

şekil 4.8. Eryngium campestre L. virens Link

Bilimsel ismi: **Petroselinum crispum** (Mill.) Fuss (Şekil 4.9.)

Yöresel ismi: Maydanoz

Kullanım amacı: Yeşillik olarak, idrar söktürücü olarak, böbrek taşları, damar tıkanıklığı, karaciğer yağlanması, kanı sulandırmak için kullanılır. Fazla kullanımının hamile kadınlarda düşüğe neden olduğu düşünülür.

Kullanım şekli: Yeşillik olarak taze tüketilir. Damar tıkanıklığı için; limon, su ve maydanoz karıştırılarak kaynatılıp tüketilir. Diğer amaçlar için ise kaynatılıp süzülür ve suyu içilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K1, K5, K7, K9, K12, K16, K18, K20, K23, K24

Örnek No: S. ASLAN 1020

Şekil 4.9. *Petroselinum crispum* (Mill.) Fuss

ARACEAE

Bilimsel ismi : **Eminium rauwolffii** (Blume) Schott (Şekil 4.10.)

Yöresel ismi: Arap ziliği

Kullanım amacı: Yenildiği takdirde zehir etkisi yapar aynı zamanda köylüler kendi hayvanlarını diğer hayvanlardan ayırmak için boya niyetine de kullanırlar.

Kullanım şekli: Yenildiğinde dilde şişme, ağızda uyuşukluğa neden olur ayrıca yutulduğunda boğazda şişme hatta ölüme sebebiyet verir. Boyama amacı ile kullanıldığında ise çiçeği hayvanların sırt kısmına sürülerek mor renk vermesi ile hayvanların birbirlerinden ayrılmasını sağlar.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Kaynak kişi: K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1006

Şekil 4.10. *Eminium rauwolffii* (Blume) Schott

ASPARAGACEAE

Bilimsel ismi: **Muscari comosum** (L.) Mill. (Şekil 4.11.)

Yöresel ismi: Sirim

Kullanım amacı: Katmer ve börek yapımında kullanılır.

Kullanım şekli: Bitki haşlandıktan sonra kavrularak böreklerde ve katmerde iç harcı olarak kullanılır.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K5, K15, K19, K22

Örnek No: S. ASLAN 1018

Şekil 4.11. *Muscari comosum* (L.) Mill.

ASTERACEAE

Bilimsel ismi: **Achillea santolinoides** subsp. **wilhelmsii** (K.Koch) Greuter
(Şekil 4.12.)

Yöresel ismi: Yılan çiçeği

Kullanım amacı: Bitkinin kullanımı bulunmamaktadır.

Kullanım şekli: Kullanım şekli bulunmamaktadır.

Kullanılan kısımları: Kullanımı mevcut değil

Kaynak kişi: K15

Örnek No: S. ASLAN 1001

Not: Yılanların bu bitkinin kokusuna geldiği söylenir. Bu nedenle bu bitkiye yılan çiçeği ismi verilmiştir. Bu bitkinin olduğu yere kimse gitmez.

Şekil 4.12. *Achillea santolinoides* subsp. *wilhelmsii* (K.Koch) Greuter

Bilimsel ismi: **Anthemis hyalina** DC. (Şekil 4.13.)

Yöresel ismi: Papatya

Kullanım amacı: İltihaplanmalar, nefes darlığı, soğuk algınlığı ve öksürük, saç ve cilt bakımı için kullanılır.

Kullanım şekli: Sütle kaynatılıp içilir, kaynamış suya konur bir süre bekletilir demlendikten sonra çay şeklinde içilir ya da suda kaynatılıp buharı üzerine eğilir ve o buhar içe çekilir.

Saç için ise su ile kaynatılır ve saç bu su ile yıkanır.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K1, K4, K8, K13, K23, K26, K27, K28, K30

Örnek No: S. ASLAN 1088

Şekil 4.13. Anthemis hyalina DC.

Bilimsel ismi : **Calendula arvensis** M. Bieb. (Şekil 4.14.)

Yöresel ismi: Nik (Portakal nergizi)

Kullanım amacı: Mantar tedavisi için kullanılır.

Kullanım şekli: Çiçeği su içinde kaynatılıp mantarlı bölge içinde bekletilir.

Kullanılan kısımları: Çiçeği

Kaynak kişi: K3, K14, K18

Örnek No: S. ASLAN1004

Şekil 4.14. *Calendula arvensis* M. Bieb.

Bilimsel ismi: **Centaurea iberica** Trevir. ex Spreng. (Şekil 4.15.)

Yöresel ismi: İstri, keygane

Kullanım amacı: Gıda boyası

Kullanım şekli: Çiçeği suya konur, bekletilir suya rengini verir ve bu şekilde gıda boyası olarak kullanılır.

Kullanılan kısımları: Çiçeği

Kaynak kişi: K3, K15, K29, K31

Örnek No: S. ASLAN 1012

Şekil 4.15. *Centaurea iberica* Trevir. ex Spreng.

Bilimsel ismi : **Centaurea solstitialis** L. (Şekil 4.16)

Yöresel ismi: Çakırdiken

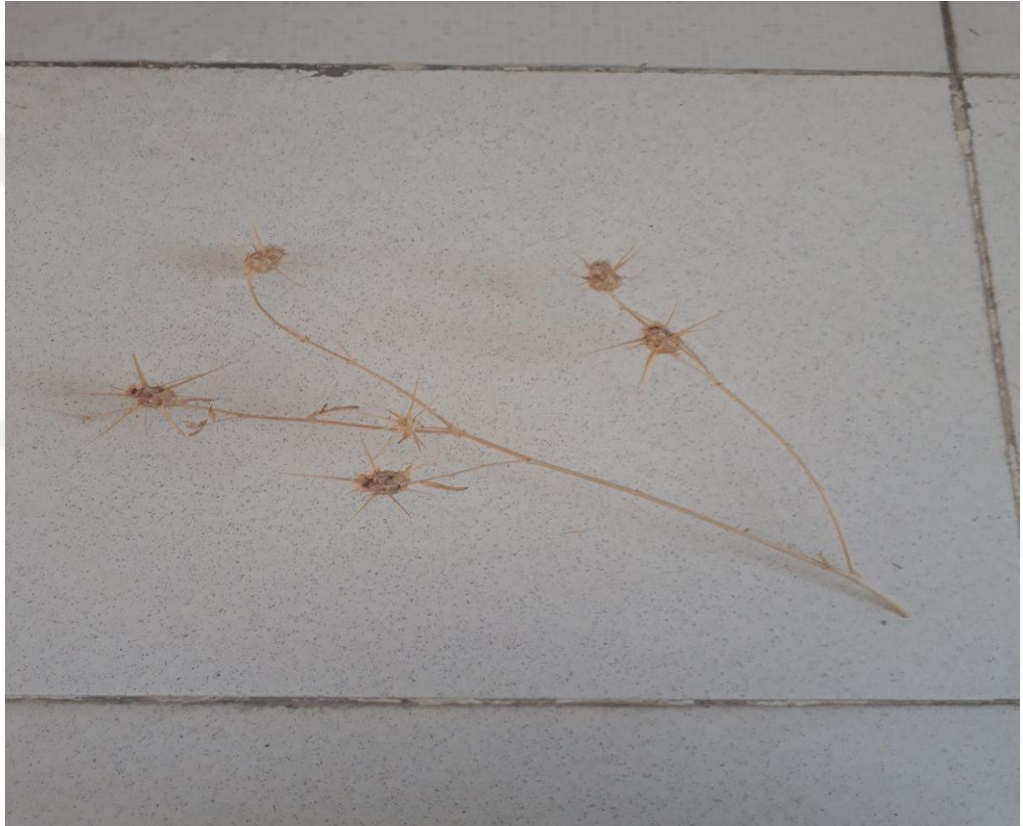
Kullanım amacı: Çiçeği gıda boyası şeklinde kullanılır.

Kullanım şekli: Sarı çiçek açar toplanıp suda bekletilir ve kurabiyeler üzerine sürülerek renklendirici olarak kullanılır.

Kullanılan kısımları: Çiçeği

Kaynak kişi: K13, K15, K25

Örnek No: S. ASLAN 1065

Şekil 4.16. *Centaurea solstitialis* L.

Bilimsel ismi: **Centaurea virgata** Lam. (Şekil 4.17.)

Yöresel ismi: Acı süpürge otu

Kullanım amacı: Süpürge yapımı

Kullanım şekli: Bitkinin bütün kısmı demet haline getirilerek bağlanıp kurutulur ve süpürge şeklinde kullanılır.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K15, K22, K25, K28

Örnek No: S. ASLAN 1094

Şekil 4.17. *Centaurea virgata* Lam.

Bilimsel ismi : **Echinops spinosissimus** Turra (şekil 4.18)

Yöresel ismi: şekirok

Kullanım amacı: Besin olarak tüketilir.

Kullanım şekli: Topuz şeklindeki başı açılır ve içindeki yenir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K15, K20, K31

Örnek No: S. ASLAN 1087

şekil 4.18. *Echinops spinosissimus* Turra

Bilimsel ismi: **Gundelia tournefortii** var. **armata** Freyn & Sint. (Şekil 4.19.)

Yöresel ismi: Kenger

Kullanım amacı: Sakızı yapılır, çiğ olarak yenir pilav ve börek iç harcı amacı ile kullanılır.

Kullanım şekli: Bitkinin genç sürgünlerinin dikenli kısımları soyulur çiğ olarak yenildiği gibi toprak üstü ve toprak altı kısımları kavrulur pilava ve böreğe konur.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K7, K11, K21, K24, K27

Örnek No: S. ASLAN 1078

Şekil 4.19. *Gundelia tournefortii* var. *armata* Freyn & Sint.

Bilimsel ismi: **Lactuca serriola** L. (Şekil 4.20.)

Yöresel ismi: Eşek marulu

Kullanım amacı: Hayvan yemi (Eşekler yer).

Kullanım şekli: -

Kullanılan kısımları: Toprak üstü

Kaynak kişi: K3,K15

Örnek No: S. ASLAN 1005

Şekil 4.20. Lactuca serriola L.

Bilimsel ismi: **Onopordum carduchorum** Bornm. & Beauverd (Şekil 4.21.)

Yöresel ismi: Kurundor

Kullanım amacı: Basur tedavisi ve gıda amacı ile de kullanılır.

Kullanım şekli: Bitkinin baş kısmı (kapitulum), beyaz olan iç kısmı ve gövdesi taze iken soyularak dikenlerinden sıyrılır ve yenir.

Kullanılan kısımları: Gövdesi ve meyvesi

Kaynak kişi: K3, K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1055

Şekil 4.21. *Onopordum carduchorum* Bornm. & Beauverd

Bilimsel ismi: **Picnomon acarna** (L.) Cass. (Şekil 4.22.)

Yöresel ismi: Hopal dikenini (Fare dikenini)

Kullanım amacı: Bitkileri hayvanlardan korumak için ve yakacak olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Soğan ekilince etrafına ekilir hayvanlardan korur ve ayrıca yakacak olarak kullanılır.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K15, K20, K27

Örnek No: S. ASLAN 1048

Şekil 4.22. *Picnomon acarna* (L.) Cass.

Bilimsel ismi: **Scorzonera psychrophila** Boiss. & Hausskn. ex Boiss. & Hausskn.
(Şekil 4.23.)

Yöresel ismi: Keklik şirosu

Kullanım amacı: Hayvan yemi

Kullanım şekli: Hayvanlar toprak üstü kısımları yer

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K2, K15, K19

Örnek No: S. ASLAN 1041

Şekil 4.23. *Scorzonera psychrophila* Boiss. & Hausskn. ex Boiss. & Hausskn.

Bilimsel ismi: **Tragopogon longirostis** Bisch. Ex Schultz Bip. (Şekil 4. 24.)

Yöresel ismi: Pirçipiran

Kullanım amacı: Salata ve böreklerde kullanılır

Kullanım şekli: Bütün bitkinin kısımları küçük küçük kesilir salataya konur ya da kesilip kavrularak börek iç harcı şeklinde kullanılır.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K1, K8, K16, K24

Örnek No: S. ASLAN 1010

Şekil 4.24. *Tragopogon longirostis* Bisch. Ex Schultz Bip.

BORAGINACEAE

Bilimsel ismi: **Alkannastrigosa** Boiss. & Hohen. (Şekil 4.25.)

Yöresel ismi: Hava civa otu (Havaju)

Kullanım amacı: Çatlak ve yaralar için kullanılır.

Kullanım şekli: Fıstık sakızı ve katı yağ ile eritilip bir kaba konur ve kendi kendine donması sağlanır. Daha sonra krem gibi çatlak ve yaraların üzerine sürülür.

Kullanılan kısımları: Kökü

Kaynak kişi: K3, K4, K11, K15, K20, K29

Örnek No: S. ASLAN 1029

Şekil 4.25. *Alkanna strigosa* Boiss. & Hohen.

Bilimsel ismi : **Anchusa azurea** Miller var. **azurea** (Şekil 4.26)

Yöresel ismi: Guriz (Pancar)

Kullanım amacı: Börek ve sarma yapımında kullanılır.

Kullanım şekli: Dikeni soyulur doğranıp kavrulur yenir ya da bitki önce haşlanıp pişirilir ve daha sonra yufkanın içine konarak börek şeklinde tüketilir ya da iç konur sarılır ve sarma olarak tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K5, K13, K17, K22, K27

Örnek No: S. ASLAN 1049

Şekil 4.26. *Anchusa azurea* Miller var. *azurea*

BRASSICACEAE

Bilimsel ismi: **Draba verna** L. (Şekil 4.27.)

Yöresel ismi: Kayıcık çiçeği

Kullanım amacı: Baharın gelişinin habercisi

Kullanım şekli: Kullanımı mevcut değil

Kullanılan kısımları: -

Kaynak kişi: K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1017

Şekil 4.27. *Draba verna* L.

Bilimsel ismi: **Lepidium draba** L. (Şekil 4.28.)

Yöresel ismi: Kınıberk (Pancar)

Kullanım amacı: Gıda olarak tüketilir.

Kullanım şekli: Toplanıp doğranır acı tadının gitmesi için haşlanır ve bulgur pilavına konur.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K3, K15, K17, K29, K31

Örnek No: S. ASLAN 1036

Not: Yenmesinin sevap olduğu düşünüldüğünden her yıl en az bir kere yenir.

Şekil 4.28. *Lepidium draba* L.

Bilimsel ismi: **Nasturtium officinale** R. Br. (şekil 4.29.)

Yöresel ismi: Tere

Kullanım amacı: Kortizol içerdğinden alerji tedavisinde ve yeşillik olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Yeşillik olarak yemeklerin yanında tüketilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Kaynak kişi: K4, K7, K14, K17, K21, K23, K26, K29

Örnek No: S. ASLAN 1080

şekil 4.29. *Nasturtium officinale* R. Br.

Bilimsel ismi: **Raphanus sativus** L. (Şekil 4.30.)

Yöresel ismi: Turp

Kullanım amacı: Kulak ağrılarını giderici, bağırsak düzenleyici olarak tıbbi amaçlı kullanılır. Besin olarak da tüketilir.

Kullanım şekli: Suyu kulağa damlatılır.

Kullanılan kısımları: Toprak altı kısmı

Kaynak kişi: K6, K10, K22, K25

Örnek No: S. ASLAN 1013

Şekil 4.30. *Raphanus sativus* L.

Bilimsel ismi : **Sinapis alba** L. (şekil 4.31.)

Yöresel ismi: Ėardel

Kullanım amacı: Yeşillik, süpürge ve hayvan yemi olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Taze ikende yeşillik olarak kullanılır. Süpürge için ise bitki bağlanıp kurutulduktan sonra kullanılır.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K3, K8, K13, K31

Örnek No: S. ASLAN 1007

şekil 4.31. *Sinapis alba* L.

CAPPARACEAE

Bilimsel adı: **Capparis sicula** Duhamel (Şekil 4.32.)

Yöresel ismi: Keber (Şofır), kebere

Kullanım amacı: Meyvesi ağrı kesici olarak kökü ise nazarlık olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Ezilip çiğnenerek alınır, nazarlık için ise kökü kapı önüne asılır.

Kullanılan kısımları: Meyvesi ve kökü

Kaynak kişi: K7, K9, K16, K21, K28

Örnek No: S. ASLAN 1085

Şekil 4.32. *Capparis sicula* Duhamel

CARYOPHYLLACEAE

Bilimsel ismi : **Vaccaria hispanica** (Mill.) Rauschert (Şekil 4.33.)

Yöresel ismi: Çırçırık (Pancar)

Kullanım amacı: Börek yapımında kullanılır.

Kullanım şekli: Bu bitki önce haşlanıp pişirilir ve daha sonra yufkanın içine konarak böreklerde harç şeklinde tüketilir.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K17, K19, K25, K30

Örnek No: S. ASLAN 1062

Şekil 4.33. *Vaccaria hispanica* (Mill.) Rauschert

CHENOPODIACEAE

Bilimsel ismi: **Bassia scoparia** (L.) A. J. Scott (Şekil 4.34.)

Yöresel ismi: Süpürge otu

Kullanım amacı: Süpürge yapımında kullanılır

Kullanım şekli: Tüm bitki bağlanır ve kurutulur.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K3, K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1032

Şekil 4.34. *Bassias coparia* (L.) A.J.Scott

CONVOLVULACEAE

Bilimsel ismi: **Convolvulus dorycnium** L. subsp. **oxysepalus** (Boiss.) Rech.

(Şekil 4.35.)

Yöresel ismi: Kızlev

Kullanım amacı: Süpürge ve yük taşıma

Kullanım şekli: Bükülüp demet haline getirilir ve kurutularak süpürge yapılır. Bir de bitkiden geniş bir demet alınarak binek hayvanların üzerine konur ve yük taşınması sağlanır.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K8, K15, K23, K25

Örnek No: S. ASLAN 1058

Şekil 4.35. *Convolvulus dorycnium* L. subsp. *oxysepalus* (Boiss.) Rech

CUCURBITACEAE

Bilimsel ismi: **Citrillus lanatus** (Thunb.) Matsum & Nakai (Şekil 4.36.)

Yöresel ismi: Karpuz

Kullanım amacı: Böbrek taşlarını düşürmek için kullanılır, idrar söktürücü ve meyve olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Meyve olarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K1, K5, K10, K19, K23, K30

Örnek No: S. ASLAN 1031

Şekil 4.36. *Citrillus lanatus* (Thunb.) Matsum & Nakai

Bilimsel ismi: **Cucumis melo** L. (şekil 4.37.)

Yöresel ismi: Kavun

Kullanım amacı: İdrar söktürücü ve meyve olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Meyve olarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K2, K4, K6, K23, K26, 27

Örnek No: S. ASLAN 1009

şekil 4.37. *Cucumis melo* L.

Bilimsel ismi: **Ecballium elaterium** (L.) A. Rich. (Şekil 4.38.)

Yöresel ismi: Cırtatan (Acı acur)

Kullanım amacı: Sarılık, baş ağrısı ve sinüzit tedavileri için kullanılır.

Kullanım şekli: Bir damla buruna damlatılır çekilir baş aşağı eğilir burundaki enfeksiyon dökülür.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K3, K15, K23, K28, K31

Örnek No: S. ASLAN 1063

Şekil 4.38. *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.

CYPERACEAE

Bilimsel ismi: **Cyperus rotundus** L.(Şekil 4.39.)

Yöresel ismi: Topalak(Şemilik)

Kullanım amacı: Karın ağrısı ve baş ağrısı için kullanılır.

Kullanım şekli: Çiğnenerek yenir.

Kullanılan kısımları: Toprak altı

Kaynak kişi: K5, K13, K18, K25, K27,

Örnek No: S. ASLAN 1051

Not: Güzel kokulu, acı bir bitki

Şekil 4.39. *Cyperus rotundus* L. (Anonim, 2019d)

EUPHORBIACEAE

Bilimsel ismi: **Chrozophora tinctoria** (L.) A. Juss. (Şekil 4.40.)

Yöresel ismi: Siğil otu (Balluk)

Kullanım amacı: Çobanlar çobanlık yaptıklarında ekmek arasına koymuşlar ve siğili geçirdiğini görmüşler.

Kullanım şekli: Hamurun içine konup ekmek yapımında kullanılır ve ekmek olarak tüketilir ya da kurutulur, ufaltılır sonra bir çay kaşığı yenir üzerine su içilir (20-25 gün kadar).

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K3, K5, K13, K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1074

Şekil 4.40. *Chrozophora tinctoria* (L.) A. Juss.

FABACEAE

Bilimsel ismi: **Alhagi maurorum** subsp. **maurorum** Medik. (Şekil 4.41.)

Yöresel ismi: Çetir (Hornif)

Kullanım amacı: İshal tedavisi için kullanılır

Kullanım şekli: Ufaltılarak yenebildiği gibi suyu kaynatılarak da tüketilebilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K3, K9, K13, K15, K19, K31

Örnek No: S. ASLAN 1015

Şekil 4.41. *Alhagi maurorum* Medik.

Bilimsel ismi: **Argyrolobium crotalarioides** Jaub. & Spach (Şekil 4.42.)

Yöresel ismi: Cülban (At tırnağı)

Kullanım amacı: Çerez olarak

Kullanım şekli: Fasülye, nohut gibi çıkarılıp yenir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K3, K15, K19

Örnek No: S. ASLAN 1091

Şekil 4.42. *Argyrolobium crotalarioides* Jaub. & Spach

Bilimsel ismi: **Cicer pinnatifidum** Jaub. et Spach (Şekil 4.43.)

Yöresel ismi: Nohut

Kullanım amacı: İltihap ve enfeksiyon giderici bir de yemeklerde kullanılır.

Kullanım şekli: Nohut yaranın üzerine bastırılır üzerine ince bir kağıt (bez kullanılmaz) üzerine bastırılır. Bir gece bekletilir ve bu şekilde iltihabı çeker.

Kullanılan kısımları: Tohumu

Kaynak kişi: K1, K6, K7, K22, K24, K30

Örnek No: S. ASLAN 1068

Şekil 4.43. *Cicer pinnatifidum* Jaub. et Spach

Bilimsel ismi: **Lens culinaris** subsp. **orientalis** (Boiss.) Ponert (Şekil 4.44.)

Yöresel ismi: Mercimek

Kullanım amacı: Kızamık tedavisi için kullanılırken gıda olarak da tüketilir.

Bitkinin kullanım şekli: Suda kaynatılır ve kızamıklı hastaya içirilir.

Kullanılan kısımları: Tohumu

Kaynak kişi: K4, K9, K14, K20, K22, K26

Örnek No: S. ASLAN 1083

Şekil 4.44. *Lens culinaris* subsp. *orientalis* (Boiss.) Ponert

Bilimsel adı: **Trifolium nigrescens** subsp. **petrisavii** (Clementi) Holmboe
(Şekil 4.45.)

Yöresel ismi: Dağ yoncası (Yabani yonca)

Kullanım amacı: Hayvan yemi

Kullanım şekli: Hayvanlar yem olarak tüketir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Kaynak kişi: K1, K5, K16, K24

Örnek No: S. ASLAN 1022

Şekil 4.45. *Trifolium nigrescens* subsp. *petrisavii* (Clementi) Holmboe

Bilimsel ismi: **Trigonella spruneriana** subsp. **mesopotamica** (Hub.-Mor.) Ponert
(Şekil 4.46.)

Yöresel ismi: Andegu

Kullanım amacı: Çerez olarak tüketilirken aynı zamanda hayvan yemi olarak da kullanılır.

Kullanım şekli: Tohumu

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K14, K19, K24

Örnek No: S. ASLAN 1043

Şekil 4.46. *Trigonella spruneriana* subsp. *Mesopotamica* (Hub.-Mor.) Ponert

FAGACEAE

Bilimsel ismi: *Quercus infectoria* G. Olivier (Şekil 4.47.)

Yöresel ismi: Palut (Palamut)

Kullanım amacı: Şeker tedavisi için kullanılır.

Kullanım şekli: Meyvesi közlenerek yenir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K4, K12, K20, K23, K27

Örnek No: S. ASLAN 1086

Şekil 4.47. *Quercus infectoria* G.Olivier

GERANIACEAE

Bilimsel ismi: **Erodium cicutarium** (L.) L'Hér. (Şekil 4.48.)

Yöresel ismi: Nükle leylek (Leylek otu)

Kullanım amacı: Gıda olarak tüketilir.

Kullanım şekli: Doğranarak salata malzemesi şeklinde salataya konur.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K1, K20, K27

Örnek No: S. ASLAN 1093

Şekil 4.48. *Erodium cicutarium* (L.) L'Hér.

Bilimsel ismi: **Geranium tuberosum** L. (şekil 4.49.)

Yöresel ismi: Kızlanguç

Kullanım amacı: Besin olarak

Kullanım şekli: Kökü çıkarılıp çiğ olarak yenir.

Kullanılan kısımları: Kökü

Kaynak kişi: K2, K5, K20, K27

Örnek No: S. ASLAN 1060

şekil 4.49. *Geranium tuberosum* L.

HYPERICACEAE

Bilimsel ismi: **Hypericum capitatum** Choisy var. **capitatum** (Şekil 4.50.)

Yöresel ismi: Kılıç otu

Kullanım amacı: Hemoroid tedavisi için kullanılır.

Kullanım şekli: Bitki pembe çiçek açar. Çiçeği gölgede kurutulur. Kaynatılıp suyu ayrılır içine un konur merhem haline getirilir kurutulur ve yutulur.

Kullanılan kısımları: Çiçeği

Kaynak kişi: K3, K11, K15, K20, K31

Örnek No: S. ASLAN 1025

Şekil 4.50. *Hypericum capitatum* Choisy var. *capitatum*

Bilimsel ismi: **Hypericum triquetrifolium** Turra (Şekil 4.51.)

Yöresel ismi: Kızılcık (Behtof)

Kullanım amacı: Alerji, ayak kaşıntıları ve egzema tedavisi için kullanılır.

Kullanım şekli: Suya konup banyo yapılır.

Kırık için ise hamur yapılır kırılan bölgeye uygulanır.

Kullanılan kısımları: Bitkinin tümü

Kaynak kişi: K7, K14, K22, K25, K27, K28

Örnek No: S. ASLAN 1081

Şekil 4.51. *Hypericum triquetrifolium* Turra

IRIDACEAE

Bilimsel ismi: **Crocus pallasii** Goldb. subsp. **turcicus** B. Mathew (Şekil 4.52.)

Yöresel ismi: Çığdem (Bivok)

Kullanım amacı: Besin olarak

Kullanım şekli: Kökü topraktan çekilir temizlenip yenir

Kullanılan kısımları: Yumrusu

Kaynak kişi: K1, K6, K9, K23, K26

Örnek No: S. ASLAN 1059

Şekil 4.52. *Crocus pallasii* Goldb. subsp. *turcicus* B.Mathew

Bilimsel ismi: **Iris persica** L. (Şekil 4.53.)

Yöresel ismi: Naroz (Nevruz çiçeği)

Kullanım amacı: Hem baharın göstergesi hem de hayvan yemi

Kullanım şekli: Yöre halkı tarafından kullanılmıyor.

Kullanılan kısımları: -

Kaynak kişi: K1, K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1016

Not: Yaban tilkisi yerse tüy döker.

Şekil 4.53. *Iris persica* L.

JUGLANDACEAE

Bilimsel ismi: **Juglans regia** L. (Şekil 4.54.)

Yöresel ismi: Ceviz

Kullanım amacı: Çerez, şekeri düşürmek için veromatizma için kullanılırken ceviz kabuğu saç bakımı için de kullanılır.

Kullanım şekli: Yaprakları suda kaynatılır demlendikten sonra çay olarak tüketilir.

Saç bakımı için ise suda kaynatılıp saça direk uygulanabildiği gibi kınaya katılarak da kullanılabilir.

Kullanılan kısımları: Yaprak ve meyvesi

Kaynak kişi: K2, K10, K12, K14, K19, K22, K28, K30

Örnek No: S. ASLAN 1064

Şekil 4.54. *Juglans regia* L. (Ceviz)

LAMIACEAE

Bilimsel ismi: **Ajuga chamaepitys** subsp. **chia** (Schreb.) Arcang. (Şekil 4.55.)

Yöresel ismi: Hirtkesen

Kullanım amacı: Ağrı kesici, sancı, astım, soğuk algınlığı için kullanılır.

Kullanım şekli: Yaprakları suda kaynatılıp çay şeklinde tüketilir.

Kullanılan kısımları: Yapağı ve çiçeğı

Kaynak kişı: K2, K5, K13, K19, K24, K28, K31

Örnek No: S. ASLAN 1008

Şekil 4.55. *Ajuga chamaepitys* subsp. *chia* (Schreb.) Arcang.

Bilimsel ismi: **Mentha x piperita** L. (Şekil 4.56.)

Yöresel ismi: Nane

Kullanım amacı: Hormon seviyesini yükseltir, karın ağrısı, sindirim, soğuk algınlığı için kullanıldığı gibi yeşillik ve baharat olarak da kullanılır.

Kullanım şekli: Soğuk algınlığı için: suya limon ile birlikte konup kaynatılır ve bir süre bekledikten sonra tüketilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K1, K4, K7, K10, K12, K18, K22, K26, K27, K29

Örnek No: S. ASLAN 1002

Şekil 4.56. *Mentha x piperita* L. (Nane)

Bilimsel ismi: **Mentha pulegium** L. (Şekil 4.57.)

Yöresel ismi: Su yarpuzu (Punk)

Kullanım amacı: Yeşillik olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Toplanıp çiğ köftenin yanında yeşillik olarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K4, K11, K28

Örnek No: S. ASLAN 1033

Şekil 4.57. *Mentha pulegium* L. (Anonim, 2019e)

Bilimsel ismi: **Ocimum basilicum** L. (Şekil 4.58.)

Yöresel ismi: Toprahan (Reyhan)

Kullanım amacı: Evlerde süs olarak, yemeklerde baharat olarak ve sivri sinekleri uzaklaştırmak amacı ile kullanılır.

Kullanım şekli: Baharat olarak kurutulur ufaltılarak baharat şeklinde kullanılır. Sivrisineklerin uzaklaşması ve bahçelere güzel bir görüntü vermek için yetiştirilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K6, K9, K11, K13, K16, K19, K25

Örnek No: S. ASLAN 1026

Şekil 4.58. *Ocimum basilicum* L.

Bilimsel ismi: **Rosmarinus officinalis** L. (şekil 4.59.)

Yöresel ismi: Biberiye

Kullanım amacı: Mide, şeker hastalığı diş eti iltihabı tedavileri için kullanılabildiği gibi süs olarak da kullanılır.

Kullanım şekli: Kaynatılıp çay şeklinde içilir,gargara yapılır, taze olarak ya da kurutularak yemeklerin üzerine konabilir.

Kullanılan kısımları: Gövdesi ve çiçeği

Kaynak kişi: K2, K4, K7, K10, K12, K22, K28

Örnek No: S. ASLAN 1079

şekil 4.59. *Rosmarinus officinalis* L.

Bilimsel ismi: **Salvia syriaca** L. (Şekil 4.60.)

Yöresel ismi: Zivanok (Almaşık), sivanok

Kullanım amacı: Besin olarak yenir, pilava konur.

Kullanım şekli: Kökü temizlenip yenir ya da kavrularak pilav içine konup tüketilir.

Kullanılan kısımları: Kökü

Kaynak kişi: K3, K8, K11, K15, K22, K31

Örnek No: S. ASLAN 1090

Şekil 4.60. *Salvia syriaca* L.

Bitkin in bilimsel adı: **Scutellaria orientalis** L. (Şekil 4.61.)

Bitkinin Türkçe isimleri: Şeker otu

Kullanım amacı: Şeker hastalığı tedavisi (Fazla tüketilirse böbreklere zarar verir)

Kullanım şekli: Tüm bitki ufaltılıp yenebildiği gibi su içine konup kaynatılarak da yemekten sonra bir çay kaşığı içilir.

Kullanılan kısımları: Bütün bitki

Kaynak kişi: K9, K14, K15, K19, K28

Örnek No: S. ASLAN 1042

Şekil 4.61. *Scutellaria orientalis* L.

Bilimsel ismi: *Sideritis libanotica* subsp. *microchlamys* (Hand.-Mazz.) Hub.-Mor.
(Şekil 4.62.)

Yöresel ismi: Dağ çayı

Kullanım amacı: Nefes darlığı ve öksürük için kullanılır.

Kullanım şekli: Normal çay gibi demlenir. Demlenen çayın içine konur çay süzülür ve bu şekilde tüketilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K1, K6, K12, K16, K18, K22, K30

Örnek No: S. ASLAN 1028

Şekil 4.62. *Sideritis libanotica* subsp. *Microchlamys* (Hand.-Mazz.) Hub.-Mor.

Bilimsel ismi: **Teucrium polium** L. (Şekil 4.63.)

Yöresel ismi: Meryem hort (Dağlık)

Kullanım amacı: Şeker düşürücü, yemeklerden sonra sancı ve hazımsızlık için kullanılırken bebeklerde ise gazı alır(emzikli annelerin kullanması ile) ya da bebeklerde sancı olduğunda kullanılır.

Kullanım şekli: Kurutulup çiğnenebilir, çayı da yapılır ya da bitkinin suyu ağza damlatılır. Bebeklerde sancı olduğunda; ıslatılır keten bez parçasına konur suyu bebeğin ağzına damlatılır.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K2, K4, K9, K12, K18, K24, K28, K30

Örnek No: S. ASLAN 1052

Şekil 4.63. *Teucrium polium* L.

Bilimsel ismi: **Teucrium pruinsum** Boiss. (Şekil 4.64.)

Yöresel ismi: Korku otu

Kullanım amacı: Korkuya iyi gelir.

Kullanım şekli: Suya konur 15 dakika bekletilir ve içilir (Kaynatılmaz).

Seneler önce korkmuş birini bile iyileştirir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K3, K15, K17, K31

Örnek No: S. ASLAN 1039

Şekil 4.64. *Teucrium pruinsum* Boiss.

Bilimsel ismi: **Thymbra spicata** L. (Şekil 4.65.)

Yöresel ismi: Zahter (Kekik)

Kullanım amacı: Baharat ya da çay olarak, diş etlerinin gelişimi ve iştahın açılması için kullanılır.

Kullanım şekli: Baharat olarak kurutulup kullanılır. Çay olarak kurutulan bitki sıcak suyun içine konur biraz bekletilip demlendikten sonra tüketilir. Diş etleri için ise gargara yapılır.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K1, K7, K10, K12, K26, K27

Örnek No: S. ASLAN 1066

Şekil 4.65. *Thymbra spicata* L.

LILIACEAE

Bilimsel ismi: **Ornithogalum narbonense** L. (Şekil 4.66.)

Yöresel ismi: Akbandır

Kullanım amacı: Besin olarak tüketilir.

Kullanım şekli: Kesilip haşlanan yapraklar soğan, biber, yumurta ile yağda kızartılarak yemek olarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Bitkinin tümü

Kaynak kişi: K5, K6, K10, K13, K23, K26, K30

Örnek No: S. ASLAN 1046

Şekil 4.66. *Ornithogalum narbonense* L.

LYTHRACEAE

Bilimsel ismi: **Punica granatum** L. (Şekil 4.67.)

Yöresel ismi: Nar

Kullanım amacı: Tansiyonu yükseltmek, şeker, ishal, kansızlık ve meyve olarak kullanılır.

Kullanım şekli: İçecek olarak, meyve olarak tüketilmesinin yanında kabuğu kurutulup dövülerek suyla karıştırılıp içilir ya da şerbeti yapılarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K6, K10, K12, K14, K18, K23, K26, K28

Örnek No: S. ASLAN 1027

Şekil 4.67. *Punica granatum* L.

MALVACEAE

Bilimsel ismi: **Abelmoschus esculentus** (L.) Moench (Şekil 4.68.)

Yöresel ismi: Bamya

Kullanım amacı: Yemekler ve yaraların iyileşmesi için kullanılır.

Kullanım şekli: Yaralar için haşlanıp bulamaç haline getirilir ve yara üzerine merhem gibi sürülür.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K4, K5, K10, K12, K14, K18, K23, K26, K30

Örnek No: S. ASLAN 1053

Şekil 4.68. *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench

Bilimsel ismi: **Alcea apterocarpa** Boiss. (Şekil 4.69.)

Yöresel ismi: Hatmi (Hıra otu)

Kullanım amacı: Soğuk algınlığı, astım, bronşit, öksürük için ve kadınlarda adet düzenleyici, iltihap sökücü ve hemoroid tedavisi için kullanılır.

Kullanım şekli: Çiçeği kurutulur su ile kaynatılır ve çay olarak içilir. Hemoroid tedavisi için ise hatmi çiçeği ezilip hemoroidin olduğu bölgeye uygulanır ve o bölgede kaşıntıyı keser. Bazen de süte konup kaynatılıp sütle beraber tüketilir.

Kullanılan kısımları: Çiçeği

Kaynak kişi: K9, K17, K18, K24, K25, K26, K29

Örnek No: S. ASLAN 1095

Şekil 4.69. *Alcea apterocarpa* Boiss.

Bilimsel ismi: **Gossypium hirsutum** L. (şekil 4.70.)

Yöresel ismi: Pamuk odunu

Kullanım amacı: Yakacak

Kullanım şekli: Pamuk toplandıktan sonra kuruyan bitkinin tüm kısımları yakacak olarak kullanılır.

Kullanılan kısımları: Bitkinin tümü

Kaynak kişi: K5, K14, K20, K25

Örnek No: S. ASLAN 1054

şekil 4.70. *Gossypium hirsutum* L.

Bilimsel ismi: **Malva sylvestris** L. (Şekil 4.71.)

Yöresel ismi: Ebegümece (tolık)

Kullanım amacı: Kadın hastalıkları(çocuk olmaması durumlarda),rahim kanseri tedavisi, iltihap sökücü ve yemek olarak kullanılır.

Kullanım şekli: Çocuğu olmayan kadınlar için kaynatılır tuz ve yağ ile kaynatılıp sıcak sıcak yenir.Yemek olarak da pilav ya da katmer olarak tüketilir.Lohusa dönemindeki kadınlar buharına oturur.

Kullanılan kısımları: Bitkinin tümü

Kaynak kişi: K9, K13, K17, K21, K23, K26, K28, K29

Örnek No: S. ASLAN 1089

Şekil 4.71. *Malva sylvestris* L.

MORACEAE

Bilimsel ismi: **Ficus carica** L. (Şekil 4.72.)

Yöresel ismi: İncir

Kullanım amacı: Besin olarak tüketilir ya da çocuğu olmayanlar tüketir kısırlığa iyi geldiği düşünülür. Damar açıcı olarak da tüketilir.

Kullanım şekli: Taze ve kuru meyve ve reçel olarak tüketilir.

Reçel yapımı: İncirler bir kaba alınır üzerine şeker konur ve belli bir süre bekletilir.

Daha sonra ocağa verilir ve katılaşılarak tam kıvamına gelinceye kadar pişirilir.

Kısırlık için: Suda kaynatılıp suyu içilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K2, K11, K14, K15, K18, K20, K23, K25, K29

Örnek No: S. ASLAN 1056

Şekil 4.72. *Ficus carica* L.

Bilimsel ismi: **Morus alba** L. (Şekil 4.73.)

Yöresel ismi: Dut

Kullanım amacı: Gıda olarak kullanımın yanında şeker ve ağız yaraları için de kullanılır.

Kullanım şekli: Yaprığı sarmada kullanılır ya da çayı demlenir, dut pekmezi de yapılabilir. Meyvesi ise çiğ olarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Yaprığı ve meyvesi

Kaynak kişi: K1, K11, K13, K17, K23, K26

Örnek No: S. ASLAN 1084

Şekil 4.73. *Morus alba* L.

NITRARIACEAE

Bilimsel ismi: **Peganum harmala** L. (Şekil 4.74.)

Yöresel ismi: Üzerlik

Kullanım amacı: Nazar ve süs için kullanılır.

Kullanım şekli: Nazar ve süs için duvara asılır tohum taneleri nazar için yakılır ve dumanı koklanır.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K1, K9, K12, K14, K17, K21, K24, K26, K28, K29

Örnek No: S. ASLAN 1067

Şekil 4.74. *Peganum harmala* L.

OLEACEAE

Bilimsel ismi: **Olea europaea** L. (Şekil 4.75.)

Yöresel ismi: Zeytin

Kullanım amacı: Gıda ve Tıbbi olarak kullanılmaktadır.

Kullanım şekli: Kahvaltı sofralarında tüketilmektedir. Sıkılıp yağı elde edilerek yemeklerde kullanılmaktadır. Zeytinyağının bağırsak ve sindirim rahatsızlıklarına iyi geldiği bilinmektedir. Çay şeklinde de tüketilebilir. Ayrıca kuru ciltler için nemlendirici etkisinden dolayı sürülerek kullanılır. Dallarını çobanlar sopa olarak kullanmaktadır.

Kullanılan kısımları: Yaprak ve meyvesi

Kaynak kişi: K2, K8, K12, K13, K18, K23, K25, K26, K27, K30

Örnek No: S. ASLAN 1075

Şekil 4.75. *Olea europaea* L.

PAPAVERACEAE

Bilimsel ismi: **Papaver rhoeas** L. (Şekil 4.76.)

Yöresel ismi: Gelincik (Şakşako)

Kullanım amacı: Oyuncak ve kadın hastalıkları için kullanılır.

Kullanım şekli: Toprak üstü kısımları kavrulup yenir, pilavı da yapılır. Çocuklar yapraklarını ellerine alıp patlatır.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K8, K13, K17

Örnek No: S. ASLAN 1003

Şekil 4.76. *Papaver rhoeas* L. (Anonim, 2019e)

PINACEAE

Bilimsel ismi: **Pinus nigra** J.F. Amoidsubsp. *Pallasiana* (Lamb.) Holmboe (Şekil 4.77.)

Yöresel ismi: Çam

Kullanım amacı: Yakacak olarak

Kullanım şekli: Kozalak, iğne yapraklar yakacak olarak kullanılır.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K3, K5, K12, K14, K18, K22, K24, K26, K28

Örnek No: S. ASLAN 1082

Şekil 4.77. *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe

POACEAE

Bilimsel ismi: **Triticum aestivum** L. (Şekil 4.78.)

Yöresel ismi: Buğday

Kullanım amacı: Un yapımı

Kullanım şekli: Ev ekmeği, katmer ve bazlama şeklinde kullanılır.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K5, K8, K11, K16, K22, K25

Örnek No: S. ASLAN 1076

Şekil 4.78. *Triticum aestivum* L.

Bilimsel ismi: **Zea mays** L. (Şekil 4.79.)

Yöresel ismi: Mısır ve mısır püskülü

Kullanım amacı: Gıda olarak tüketilirken kadın hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonları tedavisinde de kullanılır.

Kullanım şekli: Suda kaynatılıp süzülür ve suyu çay şeklinde içilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi ve püskülleri

Kaynak kişi: K4, K8, K13, K16, K20, K25, K27

Örnek No: S. ASLAN 1061

Şekil 4.79. *Zea mays* L.

POLYGONACEAE

Bilimsel ismi: **Rumex crispus** L. (Şekil 4.80.)

Yöresel ismi: Kuzukulağı

Kullanım amacı: Besin olarak tüketilir.

Kullanım şekli: Koparılıp çiğ köftenin yanında yeşillik olarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K3, K8, K12, K16, K19, K21, K26, K30

Örnek No: S. ASLAN 1047

Şekil 4.80. *Rumex crispus* L.

PORTULACACEAE

Bilimsel ismi: **Portulaca oleracea** L. (Şekil 4.81.)

Yöresel ismi: Semizotu (Pirpirim)

Kullanım amacı: Besin olarak tüketilir.

Kullanım şekli: Omega 3 yönünden zengin bu nedenle balık yerine de yenebileceği düşünülür. Köftenin yanında yeşillik olarak, börek, salata ve cacık olarak tüketilir. Börek olarak ocakta pişirilir ve yufkaya konur börek yapılır. Salata için ise taze hali küçük küçük kesilir ve salataya da yeşillik olarak konur cacıkta ise taze hali ile küçük küçük kesilir ve yoğurt üzerine dökülerek tüketilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K1, K3, K7, K10, K13, K16, K19, K23, K25, K30

Örnek No: S. ASLAN 1050

Şekil 4.81. *Portulaca oleracea* L.

PTERIDACEAE

Bilimsel ismi: ***Adiantum capillus veneris* L.**(Şekil 4.82.)

Yöresel ismi: Boruk

Kullanım amacı: Kafada oluşan kaşıntıyı gidermek amacı ile kullanılır.

Kullanım şekli: Yakılıp külü inek yağı ile karıştırılır ve kafaya sürülür

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K9, K13, K15, K25

Örnek No: S. ASLAN 1038

Şekil 4.82. *Adiantum capillus veneris* L.

RESEDACEAE

Bilimsel ismi: **Reseda lutea** L. var. **lutea** (Şekil 4.83.)

Yöresel ismi: İt sineği

Kullanım amacı: Zararlı bitki

Kullanım şekli: Kullanımı mevcut değil

Kullanılan kısımları: Kullanılmıyor

Kaynak kişi: K8, K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1040

Şekil 4.83. *Reseda lutea* L. var. *lutea*

ROSACEAE

Bilimsel ismi: **Amygdalus arabica** Spach (Şekil 4.84.)

Yöresel ismi: Payam (Acı badem)

Kullanım amacı: Şeker tedavisi için kullanılır.

Kullanım şekli: Çekirdeği ile yenir ya da çay olarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K11, K17, K24, K28

Örnek No: S. ASLAN 1073

Şekil 4.84. *Amygdalus arabica* Spach

Bilimsel ismi: **Crataegus monogyna** Jacq. (Şekil 4.85.)

Yöresel ismi: Alıç

Kullanım amacı: Kalp-damar tıkanıklığı ve sarılık tedavisinde kullanılır.

Kullanım şekli: Meyvesi yenir, yaprağı kaynatılıp suyu içilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi ve yaprağı

Kaynak kişi: K2, K14, K20, K24, K29

Örnek No: S. ASLAN 1030

Şekil 4.85. *Crataegus monogyna* Jacq

Bilimsel ismi: **Prunus armeniaca** L. (Şekil 4.86.)

Yöresel ismi: Kayısı

Kullanım amacı: Taze ve kuru meyve, reçel ve bağırsak düzenleyici olarak tüketilir.

Kullanım şekli: Reçel olarak, kayısılar bir kaba alınır üzerine şeker konur ve belli bir süre bekletilir. Daha sonra ocağa verilir ve katılaşılarak tam kıvamına gelinceye kadar pişirilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K1, K2, K9, K14, K16, K24, K28

Örnek No: S. ASLAN 1077

Şekil 4.86. *Prunus armeniaca* L.

Bilimsel ismi: **Prunus avium** L. (Şekil 4.87.)

Yöresel ismi: Kiraz

Kullanım amacı: Meyve olarak kullanılırken adet düzenleyici olarak da kullanılır.

Kullanım şekli: Kiraz sapı suda kaynatılır ve çay olarak tüketilir.

Kullanılan kısımları: Meyvesi ve sapı

Kaynak kişi: K4, K7, K14, K20, K23, K26, K30

Örnek No: S. ASLAN 1044

Şekil 4.87. *Prunus avium* L.

Bilimsel ismi: **Rosa canina** L. (Şekil 4.88.)

Yöresel isimleri: Gül

Kullanım amacı: Süs bitkisi, koku, reçel ve şerbet için kullanılır.

Kullanım şekli: Su ile karıştırılarak şerbeti yapılır. Reçel için su şeker ve gül karıştırılarak kaynatılır.

Kullanılan kısımları: Çiçek petalleri

Kaynak kişi: K2, K5, K19, K22, K27

Örnek No: S. ASLAN 1037

Şekil 4.88. *Rosa canina* L. (Gül)

RUTACEAE

Bilimsel ismi: **Citrus limon** (L.) Osbeck(Şekil 4.89.)

Yöresel ismi: Limon

Kullanım amacı: Soğuk algınlığı ve kireçlenme için kullanılabildiği gibi yemeklerde de ekşi tadını vermesi için kullanılır.

Kullanım şekli: Soğuk algınlığı için nane ile birlikte kaynatılıp çay şeklinde tüketilir.

Kireçlenme için; sarı kabuğu ezilerek zeytinyağı ile karıştırılıp kireçlenmenin olduğu bölgeye konur.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K6, K10, K12, K17, K22, K24, K28, K30

Örnek No: S. ASLAN 1021

Şekil 4.89. *Citrus limon* (L.) Osbeck

Bilimsel ismi: **Citrus sinensis** (L.) Osbeck (Şekil 4.90.)

Yöresel ismi: Portakal

Kullanım amacı: Meyve olarak tüketilir ve güzel koku yayması için kullanılır.

Kullanım şekli: Güzel koku yayması için bir ipe geçirilip boyna asılır.

Kullanılan kısımları: Meyvesi ve kabuğu

Kaynak kişi: K1, K4, K17, K21, K24, K29, K31

Örnek No: S. ASLAN 1072

Şekil 4.90. *Citrus sinensis* (L.) Osbeck

SOLANACEAE

Bilimsel ismi: **Lycopersicon esculentum** Mill. (Şekil 4.91.)

Yöresel ismi: Domates

Kullanım amacı: Sebze olarak tüketilir, arı ve akrep sokmaları için kullanılır.

Kullanım şekli: Közlenip arı ve akrebin soktuğu bölgenin üzerine konur ve yemeklerde kullanılır.

Kullanılan kısımları: Meyvesi

Kaynak kişi: K5, K10, K13, K19, K23, K25, K28, K30

Örnek No: S. ASLAN 1014

Şekil 4.91. *Lycopersicon esculentum* Mill.

Bilimsel ismi: **Solanum nigrum** L. (Şekil 4.92.)

Yöresel ismi: Tilki üzümü

Kullanım amacı: Mantar tedavisi

Kullanım şekli: Suda kaynatılır. Su ılık olunca mantarlı bölge içinde bekletilir.

Kullanılan kısımları: Meyve ve yaprakları

Kaynak kişi: K15, K31

Örnek No: S. ASLAN 1070

Şekil 4.92. *Solanum nigrum* L.

TERFEZIACEAE

Bilimsel ismi: **Terfezia boudieri** Chatin (Şekil 4.93.)

Yöresel ismi: Keme

Kullanım amacı: Besin olarak

Kullanım şekli: Temizlenip yenir.

Kullanılan kısımları: Tümü

Kaynak kişi: K7, K10, K13, K16, K20

Örnek No: S. ASLAN 1035

Şekil 4.93. *Terfezia boudieri* Chatin

URTICACEAE

Bilimsel ismi: **Urtica dioica** L. (Şekil 4.94.)

Yöresel ismi: Isırgan otu

Kullanım amacı: Kanseri tedavisinde

Kullanım şekli: Çay şeklinde tüketilir.

Kullanılan kısımları: Yaprakları

Kaynak kişi: K3, K10, K13, K17, K21, K25, K27

Örnek No: S. ASLAN 1023

Şekil 4.94. *Urtica dioica* L.

VITACEAE

Bilimsel ismi: **Vitis vinifera** L. (Şekil 4.95.)

Yöresel ismi: Asma yaprağı

Kullanım amacı: Kalsiyum değeri yüksek, çocukların gelişimi üzerinde etkilidir.

Kullanım şekli: Sarma olarak tüketilebildiği gibi yeşillik olarak da tüketilebilir.

Kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Kaynak kişi: K3, K10, K12, K19, K21, K26, K29

Örnek No: S. ASLAN 1069

Şekil 4.95. *Vitis vinifera* L.

ZYGOPHYLLACEAE

Bilimsel ismi: **Tribulus terrestris** L. (Şekil 4.96.)

Yöresel ismi: Bitirgan

Kullanım amacı: Kalp ve şeker tedavileri için kullanılır.

Kullanım şekli: Çay şeklinde kullanılabildiği gibi pilava katılarak da kullanılır.

Kullanılan kısımları: Yaprakları

Kaynak kişi: K5, K10, K13, K16, K21, K25, K30

Örnek No: S. ASLAN 1045

Şekil 4.96. *Tribulus terrestris* L.

Çizelge 4.1. de çalışmamız sonucunda elde ettiğimiz türler, bu türlerin Latince ve yöresel isimleri, kullanılan kısımları, kullanım amaçları ve kullanım şekilleri liste olarak verilmiştir.

Çizelge 4.1. Araştırma alanında kullanımları belirlenen taksonların listesi

Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısımları	Kullanım Amaçları	Kullanım Şekli
AMARANTHACEAE				
<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	Bostan bozan	Bütün bitki	Süpürge	Kurutulup bağlanır ve süpürge olarak kullanılır
AMARYLLIDACEAE				
* <i>Allium cepa</i> L.	Soğan	Bütün bitki	İltihap sökücü Adet düzenleyici	Kaynatılıp çay şeklinde içilir. Kulak iltihabı için ise kulağa birkaç damla soğan suyu damlatılır
ANACARDIACEAE				
* <i>Pistacia vera</i> L.	Fıstık ağacı	Meyvesi ve sakızı	Çerez, çatlak ve yara tedavsinde	Hava civa otu ve katı yağ ile eritilip bir kaba konur ve kendi kendine donması sağlanır. Daha sonra krem gibi çatlak ve yaraların üzerine sürülür.
<i>Rhus coriaria</i> L.	Sumak	Meyvesi	Tansiyon, mide, şeker, kolesterol Soğuk algınlığı, ağız yaraları, baharat	Meyvesi suya konur bir saat kadar bekletilip süzülür sonra damda kurutulur pekmez kıvamına gelir. Şerbet olarak da kullanılabilir. Aç karnına bir çay kaşığı içilir. Kurutulup baharat olarak da kullanılır.
APIACEAE				
* <i>Cuminum cyminum</i> L.	Kimyon	Yapraklar	Baharat ve	Baharat şeklinde;

			bebeklerde sancı giderici	kurutulup kullanılır. Bebekler için; suda kaynatılır suyu süzülür günde üç kere çay kaşığı ile bebeklere verilir.
<i>Echinophora tenuifolia</i> subsp. <i>sibthorpiana</i> (Guss.) Tutin	Çördük	Bütün bitki	Mide ve şeker hastalığı tedavisinde	Yaprakları su içinde demlenip çay şeklinde tüketilebildiği gibi kökü de olgunlaşınca soyulup yenilebilir.
<i>Eryngium campestre</i> L. <i>virens</i> Link	Gilli	Kökü	Gıda olarak tüketilir.	Taze iken yenir.
* <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Maydan oz	Toprak üstü kısımları	Yeşillik, idrar söktürücü, böbrek taşı tedavisi	Yeşillik olarak taze tüketilir. Damar tıkanıklığı için; limon ve maydanoz karıştırılarak tüketilir. Diğer amaçlar için ise kaynatılıp süzülür ve suyu içilir.
ARACEAE				
<i>Eminium rauwolfii</i> (Blume) Schott	Arap ziliği	Toprak üstü kısımları	Zararlı bitki	Yenildiğinde dilde şişme, ağızda uyuşukluğa neden olur. Boyama amacı ile kullanıldığında ise çiçeği hayvanların sırt kısmına sürülerek mor renk vermesi ile hayvanların birbirlerinden ayrılmasını sağlar.
ASPARAGACEAE				
<i>Muscari comosum</i> (L.) Mill.	Sirim	Bütün bitki	Katmer ve börek yapımı	Bitki haşlandıktan sonra kavrularak böreklerde ve katmerde iç harcı olarak kullanılır.
ASTERACEAE				

<i>Achillea santolinoides</i> subsp. <i>wilhelmsii</i> (K.K och) Greuter	Yılan çiçeği	-	-	-
<i>Anthemis hyalina</i> DC	Papatya	Toprak üstü kısımları	Süs bitkisi, iltihap ve öksürük tedavisi	Sütle kaynatılıp içilir, kaynamış suyada konur bir süre bekletilir demlendikten sonra çay şeklinde içilir ya da suda kaynatılıp buharı üzerine eğilir ve o buhar içe çekilir. Saç için ise su ile kaynatılır ve saç bu su ile yıkanır.
<i>Calendula arvensis</i> M. Bieb.	Nik	Çiçeği	Mantar tedavisi	Çiçeği su içinde kaynatılıp mantarlı bölge içinde bekletilir.
<i>Centaurea iberica</i> Trevir. ex Spreng.	İstri keygane	Çiçeği	Gıda boyası	Çiçeği suya konur, bekletilir suya rengini verir ve bu şekilde gıda boyası olarak kullanılır.
<i>Centaurea solstitialis</i> subsp L.	Çakırdik en	Çiçeği	Gıda boyası	Sarı çiçek açar toplanıp suda bekletilir ve kurabiyeler üzerine sürülerek renklendirici olarak kullanılır.
<i>Centaurea virgata</i> Lam.	Acı süpürge	Bütün bitki	Süpürge	Bitki bağlanıp kurutulur.
<i>Echinops spinosissimu</i> s Turra	Şekirok	Meyvesi	Besin olarak	Topuz şeklindeki başı açılır ve içindeki yenir.
<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>armata</i> Freyn & Sint.	Kenger	Bütün bitki	Yemeklerd e kullanılır	Bitkinin genç sürgünlerinin dikenli kısımları soyulur çiğ olarak yenildiği gibi toprak üstü ve toprak altı kısımları kavrulur pilava ve böreğe konur.

<i>Lactuca serriola</i> L.	Eşek marulu	Toprak üstü	Hayvan yemi (Eşekler yer).	-
<i>Onopordum corduchorum</i> Bornm.& Beavrd	Kurundo r	Gövdesi ve meyvesi	Basur tedavisinde	Bitkinin baş kısmı (kapitulum), beyaz olan iç kısmı ve gövdesi taze iken soyularak dikenlerinden sıyrılarak yenir.
<i>Picnomon acarna</i> (L.) Cass.	Hopal diken (Fare diken)	Bütün bitki	Yakacak olarak	Soğan ekilince etrafına ekilir hayvanlardan korur ve ayrıca yakacak olarak kullanılır.
<i>Scorzonera psychrophila</i> Boiss. & Hausskn. ex Boiss. & Hausskn.	Keklik şirosu	Toprak üstü kısımları	Hayvan yemi	Hayvanlar toprak üstü kısımları yer
<i>Tragopogon longirostis</i> Bisch. Ex Schultz Bip.	Pirçipira n	Bütün bitki	Salata ve böreklerde	Bütün bitkinin kısımları küçük küçük kesilir salataya konur ya da kesilip kavrularak börek iç harcı şeklinde kullanılır.
BORAGINACEAE				
<i>Alkanna strigosa</i> Boiss. & Hohen.	Hava civa otu (havaju)	Kökü	Çatlak ve yaralar için kullanılır	Fıstık sakızı ve katı yağ ile eritilip bir kaba konur ve kendi kendine donması sağlanır. Daha sonra krem gibi çatlak ve yaraların üzerine sürülür.
<i>Anchusa azurea</i> Miller var. <i>azurea</i>	Guriz	Bütün bitki	Börek ve sarma yapımı	Dikeni soyulur doğranıp kavrulur yenir ya da bitki önce haşlanıp pişirilir ve daha sonra yufkanın içine konarak börek şeklinde tüketilir ya da iç konur sarılır ve

				sarma olarak tüketilir.
BRASSICACEAE				
<i>Draba verna</i> L.	Kayıcık çiçeği	Toprak üstü	Baharın habercisi	-
<i>Lepidium draba</i> L.	Kiniberk (Pancar)	Toprak üstü	Pilav yapımı	Toplanıp doğranır acı tadının gitmesi için haşlanır ve bulgur pilavına konur.
<i>Nasturtium officinale</i> R.Br.	Tere	Toprak üstü kısımları	Toprak üstü kısımları alerji tedavisinde kullanılır.	Alerji tedavisinde kullanılır. Yeşillik olarak yemeklerin yanında tüketilir.
* <i>Raphanus sativus</i> L.	Turp	Toprak altı kısmı	Kulak ağrıları ve bağırsak düzenleyici olarak	Suyu kulağa damlatılır
<i>Sinapis alba</i> L.	Gardel (hardel)	Bütün bitki	Hayvan yemi, süpürge ve yeşillik olarak	Taze iken yeşillik olarak tüketilirken süpürge için ise bitki bağlanıp kurutularak kullanılır.
CAPPARACEAE				
<i>Capparis sicula</i> Duhamel	Keber (Şofır)	Meyvesi ve kökü	Ağrı kesici ve nazarlık olarak	Ezilip çiğnenerek alınır, nazarlık için ise kökü kapı önüne asılır.
CARYOPHYLLACEAE				
<i>Vaccaria hispanica</i> (Mill.) Rauschert	Çırçırık (Pancar)	Bütün bitki	Börek yapımı	Bu bitki önce haşlanıp pişirilir ve daha sonra yufkanın içine konarak böreklerde harç şeklinde tüketilir.
CHENOPODIACEAE				
<i>Bassiascoparia</i> (L.) A.J.Scott	Süpürge otu	Bütün bitki	Süpürge	Tüm bitki bağlanır ve kurutulur.
CONVOLVULACEAE				
<i>Convolvulus dorycnium</i> L. subsp.	Kızlev	Bütün bitki	Süpürge ve yük taşıma	Bükülüp demet haline getirilir ve

Oxsepalus (Boiss) Rech.				kurutularak süpürge yapılır. Bir de bitkiden geniş bir demet alınarak binek hayvanların üzerine konur ve yük taşınması sağlanır.
CUCURBITACEAE				
* <i>Citrillus lanatus</i> (Thunb.) Matsum & Nakai	Karpuz	Meyvesi	Böbrek taşları ve idrar söktürücü olarak	Meyve olarak
* <i>Cucumis melo</i> L.	Kavun	Meyvesi	İdrar söktürücü	Meyve olarak
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich.	Cırtatan (Acı acur)	Meyvesi	Sarılık, sinüzit tedavilerinde	Bir damla buruna damlatılır çekilir baş aşağı eğilir burundaki enfeksiyon dökülür.
CYPERACEAE				
<i>Cyperus rotundus</i> L.	Topalak (Şemilik)	Toprak altı kısmı	Karın ve baş ağrılarında	Güzel kokulu,acı bir bitki,çiğnenerek yenir.
EUPHORBIACEAE				
<i>Chrozophora tinctoria</i> (L.) A. Juss.	Siğil otu (Balluk)	Bütün bitki	Siğil tedavisi	Hamurun içine konup ekmek yapımında kullanılır ve ekmek olarak tüketilir ya da kurutulur, ufaltılır sonra bir çay kaşığı yenir üzerine su içilir (20-25 gün kadar).
FABACEAE				
<i>Alhagi maurorum</i> subsp. <i>maurorum</i> Medik.	Çetir (Hornif)	Meyvesi	İshal tedavisinde	Ufaltılarak yenebildiği gibi suyu kaynatılarak da tüketilebilir.
<i>Argyrobium crotalarioides</i> Jaub. & Spach	Cülban(At tırnağı)	Meyvesi	Çerez olarak yenir	Fasülye, nohut gibi çıkarılıp yenir.
* <i>Cicer pinnatifidum</i> Jaub. Et Spach	Nohut	Tohumu	Besin olarak, İltihap,enfe	Nohut yaranın üzerine bastırılır üzerine ince bir

			ksiyon tedavisi	kağıt (bez kullanılmaz) üzerine bastırılır. Bir gece bekletilir ve bu şekilde iltihabı çeker.
* <i>Lens orientalis</i> (Boiss.) Hand.-Mazz	Mercime k	Tohumu	Gıda olarak, kızamık tedavisi ve çorba yapımı	Suda kaynatılır ve kızamıklı hastaya içirilir.
<i>Trofolium nigrescens</i> Viv. subsp. Petrisavii (Clem) Holmboe	Dağ yoncası(Yabani yonca)	Toprak üstü kısımları	Hayvan yemi	Hayvanlar yem olarak tüketir.
<i>Trigonella spruneriana</i> Boiss. var. Spruneriana	Andegu	Tohumu	Çerez ve hayvan yemi	Çerez olarak iç kısmı çıkarılıp yenir.
FAGACEAE				
<i>Quercus infectoria</i> G. Olivier	Palut (Palamu t)	Meyvesi	Şeker tedavisi	Meyvesi közlenerek yenir.
GERANIACEAE				
<i>Erodium cicutarium</i> L.	Nüklü leylek (Leylek otu)	Bütün bitki	Salata yapımında	Doğranarak salata malzemesi şeklinde salataya konur.
<i>Geranium tuberosum</i> L.	Kızlang uç	Kökü	Besin olarak	Kökü çıkarılıp çiğ olarak yenir.
HYPERICACEAE				
<i>Hypericum capitatum</i> Choisy var. capitatum	Kılıç otu	Çiçeği	Hemoroid tedavisi	Bitki pembe çiçek açar. Çiçeği gölgede kurutulur. Kaynatılıp suyu ayrılır içine un konur merhem haline getirilir kurutulur ve yutulur.
<i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra	Kızılçık (Behtof)	Bitkinin tümü	Alerji ve egzema tedavisinde	Suya konup banyo yapılır.
IRIDACEAE				
<i>Crocus pallasii</i> Goldb. subsp. <i>turcicus</i> B. Mathew	Çiğdem- Bivok	Yumrusu	Besin olarak	Topraktan çekilir temizlenip yenir.
<i>Iris persica</i> L.	Naroz(N evruz çiçeği)	Toprak üstü	Hayvan yemi ve baharın göstergesi	-
JUGLANDACEAE				

* <i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Yaprak ve meyvesi	Çerez olarak ve şeker, romatizma tedavisi	Yaprakları suda kaynatılır demlendikten sonra çay olarak tüketilir. Saç bakımı için ise suda kaynatılıp saça direk uygulanabildiği gibi kınaya katılarak da kullanılabilir.
LAMIACEAE				
<i>Ajuga chamaepitys</i> ssp. <i>chia</i> (Schreb.) Arcang.	Hırtkese	Yaprağı ve çiçeği	Sancı, astım, soğuk algınlığı	Yaprakları suda kaynatılıp çay şeklinde tüketilir.
* <i>Mentha x piperita</i> L.	Nane	Toprak üstü kısımları	Soğuk algınlığı, yeşillik ve baharat olarak	Soğuk algınlığı için:suya limon ile birlikte konup kaynatılır ve demlendikten sonra tüketilir.
<i>Mentha pulegium</i> L.	Su yarpuzu (Punk)	Toprak üstü kısımları	Yeşillik olarak	Toplanıp çiğ köftenin yanında yeşillik olarak tüketilir.
* <i>Ocimum basilicum</i> L.	Toprahan (Reyhan)	Toprak üstü kısımları	Süs bitkisi olarak, sivri sinekleri uzaklaştırmak için ve baharat	Baharat olarak kurutulur ufaltılarak baharat şeklinde kullanılır. Sivrisineklerin uzaklaşması ve bahçelere güzel bir görüntü vermek için yetiştirilir.
* <i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Biberiye	Gövdesi ve çiçeği	Mide, şeker ve diş eti iltihabı tedavilerinde	Kaynatılıp çay şeklinde içilir, gargara yapılır, taze olarak ya da kurutulularak yemeklerin üzerine konabilir.
<i>Salvia syriaca</i> L.	Zivanok (Almaşık)	Kökü	Besin olarak	Kökü temizlenip yenir ya da kavru olarak pilav içine konup tüketilir.

<i>Scutellaria orientalis</i> L.	Şeker otu	Bütün bitki	Şeker hastalığı tedavisi	Tüm bitki ufaltılıp yenebildiği gibi su içine konup kaynatılarak da yemekten sonra bir çay kaşığı içilir.
<i>Sideritis libanotica</i> sub sp. <i>microchlamys</i> (Hand.-Mazz.) Hub.-Mor.	Dağ çayı	Toprak üstü kısımları	Nefes darlığı ve öksürük	Normal çay gibi demlenir. Demlenen çayın içine konur çay süzülür ve bu şekilde tüketilir.
<i>Teucrium polium</i> L.	Meryem hort (Dağlık)	Toprak üstü kısımları	Sancı ve hazımsızlık	Kurutulup çiğnenebilir, çayı da yapılır ya da bitkinin suyu ağza damlatılır. Bebeklerde sancı olduğunda; ıslatılır keten bez parçasına konur suyu bebeğin ağzına damlatılır.
<i>Teucrium pruinsum</i> Boiss.	Korku otu	Toprak üstü kısımları	Korku için	Suya konur 15 dakika bekletilir ve içilir (Kaynatılmaz).
<i>Thymbra spicata</i> L.	Zahter (Kekik)	Toprak üstü kısımları	Baharat, iştah açılması ve diş eti gelişimi	Baharat olarak kurutulup kullanılır. Çay olarak kurutulmuş bitki sıcak suyun içine konur biraz bekletilip demlendikten sonra tüketilir. Diş etleri için ise gargara yapılır.
LILIACEAE				
<i>Ornithogalum narbonense</i> L.	Akbandır	Bütün bitki	Besin olarak	Kesilip haşlanan yapraklar soğan, biber, yumurta ile yağda kızartılarak yemek olarak tüketilir.

LYTHRACEAE				
* <i>Punica granatum</i> L.	Nar	Toprak üstü	Meyve ve tansiyon yükseltme, şeker, ishal, kansızlık	İçecek olarak, meyve olarak tüketilmesinin yanında kabuğu kurutulup dövülerek suyla karıştırılıp içilir ya da şerbeti yapılarak tüketilir.
MALVACEAE				
* <i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	Bamya	Meyvesi	Yemeklerde ve yaraların tedavisinde	Yaralar için haşlanıp bulamaç haline getirilir ve yara üzerine merhem gibi sürülür.
<i>Alcea apterocarpa</i> Boiss.	Hatmi (Hıra otu)	Çiçeği	Soğuk algınlığı, adet düzenleyici	Çiçeği kurutulur su ile kaynatılır ve çay olarak içilir. Hemoroid tedavisi için ise hatmi çiçeği ezilip hemoroidin olduğu bölgeye uygulanır ve o bölgede kaşıntıyı keser. Bazen de süte konup kaynatılıp sütle beraber tüketilir.
* <i>Gossypium hirsutum</i> L.	Pamuk odunu	Bütün bitki	Yakacak	Pamuk toplandıktan sonra kuruyan bitkinin tüm kısımları yakacak olarak kullanılır.
<i>Malva sylvestris</i> L.	Ebegümeci (Tolık)		Besin olarak, kadın hastalıkları ve kanser tedavisi	Çocuğu olmayan kadınlar için kaynatılır tuz ve yağ ile kaynatılıp sıcak sıcak yenir. Yemek olarak da pilav ya da katmer olarak tüketilir. Lohusa dönemindeki kadınlar buharına oturur.

MORACEAE				
* <i>Ficus carica</i> L.	İncir	Meyvesi	Meyve olarak, kısır tedavisinde ve damar açıcı	Taze ve kuru meyve ve reçel olarak tüketilir. Reçel yapımı: İncirler bir kaba alınır üzerine şeker konur ve belli bir süre bekletilir. Daha sonra ocağa verilir ve katılarak tam kıvamına gelinceye kadar pişirilir. Kısırlık için: Suda kaynatılıp suyu içilir.
* <i>Morus alba</i> L.	Dut	Yaprağı ve meyvesi	Gıda olarak, şeker hastalığı ve ağız yaraları	Yaprağı sarmada kullanılır ya da çayı demlenir, dut pekmezi de yapılabilir. Meyvesi ise çiğ olarak tüketilir.
NITRARIACEAE				
<i>Peganum harmala</i> L.	Üzerlik	Meyvesi	Nazar ve süs	Nazar ve süs için duvara asılır tohum taneleri nazar için yakılır ve dumanı koklanır.
OLEACEAE				
* <i>Olea europaea</i> L.	Zeytin	Yaprak ve meyvesi	Gıda ve tıbbi	Kahvaltı sofralarında tüketilmektedir. Sıkılıp yağı elde edilerek yemeklerde kullanılmaktadır. Zeytinyağının bağırsak ve sindirim

				rahatsızlıklarına iyi geldiği bilinmektedir. Çay şeklinde de tüketilebilir. Ayrıca kuru ciltler için nemlendirici etkisinden dolayı sürülerek kullanılır. Dallarını çobanlar sopa olarak kullanmaktadır.
PAPAVERACEAE				
<i>Papaver rhoeas</i> L.	Gelincik (Şakşak o)	Toprak üstü kısımları	Oyuncak ve kadın hastalıkları	Oyuncak olarak çocuklar yapraklarını ellerinde patlatır. Toprak üstü kısımları kavrulup yenir, pilavı da yapılır.
PINACEAE				
* <i>Pinus nigra</i> J.F Arnold subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe	Çam	Toprak üstü kısımları	Yakacak olarak	Kozalak, iğne yapraklar yakacak olarak kullanılır.
POACEAE				
* <i>Triticum aestivum</i> L.	Buğday	Meyvesi	Besin olarak	Ev ekmeği, katmer ve bazlama şeklinde kullanılır.
* <i>Zea mays</i> L.	Mısır püskülü	Meyvesi ve üskülleri	Gıda olarak, kadın hastalıkları ve idrar yolu enfeksiyonu	Suda kaynatılıp süzülür ve suyu çay şeklinde içilir.

POLYGONACEAE				
<i>Rumex crispus</i> L.	Kuzu kulağı	Toprak üstü kısımları	Besin olarak tüketilir	Koparılıp çiğ köftenin yanında yeşillik olarak tüketilir.
PORTULACACEAE				
<i>Portulaca oleracea</i> L.	Semiz otu (Pirpirim)	Toprak üstü kısımları	Besin olarak	Omega 3 yönünden zengin bu nedenle balık yerine de yenebileceği düşünülür. Köftenin yanında yeşillik olarak, börek, salata ve cacık olarak tüketilir. Börek olarak ocakta pişirilir ve yufkaya konur börek yapılır. Salata için ise taze hali küçük küçük kesilir ve salataya da yeşillik olarak konur cacıkta ise taze hali ile küçük küçük kesilir ve yoğurt üzerine dökülerek tüketilir.
PTERIDACEAE				
<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.	Boruk	Toprak üstü kısımları	Kafada kaşıntı giderici	Yakılıp külü inek yağı ile karıştırılır ve kafaya sürülür
RESEDACEAE				
<i>Reseda lutea</i> L. var. <i>lutea</i>	İt sineği	-	Zararlı	-
ROSACEAE				
<i>Amygdalus arabica</i> Spach	Payam (Acı Badem)	Toprak üstü kısımları	Şeker tedavisi	Çekirdeği ile yenir ya da çay olarak tüketilir.
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp.	Alıç	Meyvesi ve yaprağı	Kalp damar açma ve sarılık tedavisinde	Meyvesi yenir, yaprağı kaynatılıp suyu içilir.
* <i>Prunus armeniaca</i> L.	Kayısı	Meyvesi	Taze ve kuru meyve, bağırsak düzenleyici	Reçel olarak, kayısılar bir kaba alınır üzerine şeker konur ve belli bir süre bekletilir. Daha sonra ocağa

				verilir ve katılaşılarak tam kıvamına gelinceye kadar pişirilir.
* <i>Prunus avium</i> L.	Kiraz	Kiraz sapı	Gıda ve adet düzenleyici	Kiraz sapı suda kaynatılır ve çay olarak tüketilir.
* <i>Rosa canina</i> L.	Gül	Çiçek petalleri	Koku, reçel, şerbet	Su ile karıştırılarak şerbeti yapılır. Reçel için su şeker ve gül karıştırılarak kaynatılır.
RUTACEAE				
* <i>Citrus limon</i> (L.) Osbeck	Limon	Toprak üstü	Gıda, soğuk algınlığı, kireçlenme	Soğuk algınlığı için nane ile birlikte kaynatılıp çay şeklinde tüketilir. Kireçlenme için; sarı kabuğu ezilerek zeytinyağı ile karıştırılıp kireçlenmenin olduğu bölgeye konur.
* <i>Citrus sinensis</i> L.	Portakal	Meyvesi ve kabuğu	Meyve ve güzel koku yaymada kullanılır	Güzel koku yayması için bir ipe geçirilip boyna asılır.
SOLANACEAE				
* <i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	Domates	Meyvesi	Gıda, arı ve akrep sokmaları	Közlenip arı ve akrebin soktuğu bölgenin üzerine konur ve yemeklerde kullanılır.
<i>Solanum nigrum</i> L.	Tilki üzümü	Meyve ve yaprakları	Mantar tedavisi	Suda kaynatılır. Su ılık olunca mantarlı bölge içinde bekletilir.

<i>Terfezia boudieri</i> Chatin	Keme	Tümü	Besin olarak	Temizlenip yenir
URTICACEAE				
<i>Urtica dioica</i> L.	Isırgan otu (Bıtırgan)	Yaprakları	Kalp, şeker ve kanser tedavisinde	Çay şeklinde tüketilir.
VITACEAE				
* <i>Vitis vinifera</i> L.	Asma yaprağı	Yaprağı	Besin olarak ve Ca değerini yükseltmek	Sarma olarak tüketilebildiği gibi yeşillik olarak da tüketilebilir.
ZYGOPHYLLACEAE				
<i>Tribulus terrestris</i> L.	Bıtırgan	Yaprakları	Kalp ve şeker tedavileri için kullanılır	Çay şeklinde kullanılabildiği gibi pilava katılarak da kullanılır.

Yaptığımız araştırmalar sonucunda bazı bitkilerin tek kullanılırken bazılarının da karışımlar halinde kullanıldığı belirtilmiştir. Bu karışımların ne şekilde yapıldığı aşağıda anlatılmıştır.

1- Çatlak ve yaralar için:

Fıstık ağacı (*Pistacia vera*) sakızı ve Hava civa otu (*Alkanna strigosa*) katı yağda eritilip bir kaba konarak kendi kendine donması sağlanır. Daha sonra çatlak ve yaraların üzerine krem gibi sürülür.

2- Damar tıkanıklığı için:

Su, limon (*Citrus limon*) ve maydanoz (*Petroselinum crispum*) karıştırılarak kaynatılıp içilir.

3- Hemoroit tedavisi için:

Kılıç otu (*Hypericum capitatum*)suda kaynatılıp süzülür bu suyun içine un konur merhem haline getirilir kurutulur ve hap gibi yutulur.

4- Kafada kaşıntı için:

Boruk (*Adiantum capillus*) bitkisi yakılıp külü inek yağı ile karıştırılarak kafaya sürülür.

5- Kireçlenme için:

Limon (*Citrus limon*) kabuğu ezilip zeytin yağı ile karıştırılıp kireçlenmenin olduğu bölgeye uygulanır.

6- Soğuk algınlığı için:

Su, limon (*Citrus limon*) ve nane (*Mentha x piperita*) karıştırılarak kaynatılıp içilir.

Aşağıda çalışmamızda elde ettiğimiz bitkilerin tedavi etme etkilerine göre gruplandırılması verilmiştir.

Ağız yaraları

Morus alba L.

Rhus coriaria L.

Alerji tedavisinde

Adiantum capillus veneris L.

Hypericum triquetrifolium Turra

Nasturtium officinale R.Br.

Ağrı kesici

Allium cepa L.

Ajuga chamaepityssubsp. chia (Schreb.) Arcang.

Capparis sicula Duhamel

Cyperus rotundus L.

Raphanus sativus L.

Bağırsak düzenleyici

Mentha x piperita L.

Olea europaea L.

Prunus armeniaca L.

*Raphanus sativus*L.

Çatlak ve yara tedavisinde

Abelmoschus esculentus(L.) Moench

*Alkanna strigosa*Boiss. & Hohen.

Pistacia vera L.

Hazımsızlık tedavisinde

*Teucrium polium*L.

Hemoroid tedavisinde

*Alcea apterocarpa*Boiss.

Hypericum capitatum Choisy var. *capitatum*

*Onopordum carduchorum*Bornm. & Beauverd

İdrar yolları ve böbrek taşları tedavisinde

Citrillus lanatus(Thunb.) Matsum & Nakai

Cucumis melo L.

Petroselinum crispum(Mill.) Fuss

*Zea mays*L.

İltihap tedavisinde

Allium cepa L.

*Anthemis hyalina*DC.

*Cicer pinnatifidum*Jaub. et Spach

Ecballium elaterium(L.) A.Rich.

*Malva sylvestris*L.

*Rosmarinus officinalis*L.

*Thymbra spicata*L.

İshal tedavisinde

Alhagi maurorum subsp. *maurorum*

*Rhus coriaria*L.

Kabızlık tedavisinde

Teucrium polium L.

Kadın hastalıkları tedavisinde

Allium cepa L.

Alcea apterocarpa Boiss.

Ficus carica L.

Malva sylvestris L.

Papaver arenarium M.Bieb.

Prunus avium L.

Zea mays L.

Kalp-damar tıkanıklığı tedavisinde

Crataegus monogyna Jacq. subsp.

Ficus carica L.

Petroselinum crispum (Mill.) Fuss

Tribulus terrestris L.

Kanser tedavisinde

Malva sylvestris L.

Urtica dioica L.

Kansızlık tedavisinde

Punica granatum L.

Karaciğer yağlanması

Petroselinum crispum (Mill.) Fuss

Kızamık tedavisinde

Lens orientalis (Boiss.) Hand.-Mazz

Kireçlenme

Citrus limon (L.) Osbeck

Kolesterol

*Rhus coriaria*L.

Korku için

Teucrium pruinolum Boiss.

Mantar tedavisinde

Calendula arvensis M. Bieb. (Nik)

Solanum nigrum L.

Mide rahatsızlıkları tedavisinde

Echinophora tenuifolia subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin

Rhus coriaria L. (Sumak)

Rosmarinus officinalis L.

Romatizma tedavisinde

Juglans regia L.

Saç-cilt bakımı

Anthemis hyalina DC.

Juglans regia L.

Olea europaea L.

Sancı giderici

Ajuga chamaepitys subsp. *chia* (Schreb.) Arcang.

Carum carvi L.

Teucrium polium L.

Sarılık tedavisinde

Crataegus monogyna Jacq.

Ecballium elaterium (L.) A. Rich.

Siil tedavisi

Chrozophora tinctoria (L.) A. Juss.

Soğuk algınlığı-astım-sinüzit tedavisi

Alcea apterocarpa Boiss.

Ajuga chamaepitys subsp. *chia* (Schreb.) Arcang.

Anthemis hyalina DC

Citrus limon (L.) Osbeck

Ecballium elaterium (L.) A. Rich.

Juglans regia L.

Mentha x piperita L.

Rhus coriaria L.

Sideritis libanotica subsp. *microchlamys* (Hand.-Mazz.) Hub.-Mor.

Şeker tedavisinde

Amygdalus arabica Spach

Echinophora tenuifolia subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin

Juglans regia L.

Morus alba L.

Punica granatum L.

Quercus infectoria G. Olivier

Rhus coriaria L.

Rosmarinus officinalis L.

Scutellaria orientalis L.

Teucrium polium L.

Tribulus terrestris L.

Tansiyon tedavisinde

Punica granatum L.

Rhus coriaria L.

4.2. Tartışma

Yapılan çalışmada çizelge 4.2.de görüldüğü üzere tıbbi yani tedavi amacıyla kullanılan bitki sayısı daha fazla olup bunu takiben gıda amaçlı kullanım gelmektedir.

Aşağıda verilen çizelge 4.2. de bölgede yapılan etnobotanik çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması verilmiştir. Bu karşılaştırmalardan da görebileceğimiz gibi aynı yörede bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri arasında farklılıklar olabilmektedir. Bu farklılıkların doğmasının sebebi ise yörede bulunan insanların ihtiyaç duydukları amaç doğrultusunda bitkilere yönelmesidir.

Çizelge 4.2. Bölgede yapılan etnobotanik çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması

Bölgede Yapılan Etnobotanik Çalışmalar	Kullanım Alanları						
	Hayvan yemi	Gıda	Tıbbi	Yakacak	Süs	Oyun	Diğer
Araştırma alanı	6	51	53	3	9	1	15
Gölpınar(Akan & Ayaz, 2016)	30	23	16	8	5	3	6
Arat Dağı (Akan, Korkut ve Balos, 2008)	59	33	19	19	5	-	55
Kalecik Dağı (Akanve ark., 2013)	32	38	37	5	5	-	20
Tek Tek Dağı (Şahin Fidan, 2018)	15	52	51	17	19	2	20
Şanlıurfa Merkez(Dağlı, 2015)	25	27	45	2	1	-	40
Zeytinbahçe-Akarçay(Balos ve Akan, 2008)	96	56	43	25	9	7	24
Adıyaman ve çevresi etnobotanik (Gelse, 2012)	25	74	75	15	17	-	38
Lamiaceae familyası etnobotanik (Abak, 2018)	2	8	32	10	5	-	26
Adıyaman ilindeki	24	117	118	18	26	6	104

bazı bitkilerin etnobotaniği(Furkan, 2016)							
Adıyaman ilinde etnobotanik değeri olan bazı bitkiler (Güldaş, 2009)	-	13	48	-	2	1	6
Kahta -Narince köyünün etnobotaniği (Bakır-Sade, 2015)	6	-	75	16	7	-	-
Bozova (Oymak, 2018)	35	60	49	5	5	5	45

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Akan, Korkut ve Balos, (2008) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 19'u tıbbi, 33'ünün gıda, 59'unun hayvan yemi, 19'unun yakacak, 5'inin süs bitkisi olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın hayvan yemi olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Balos ve Akan, (2008) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 43'ünün tıbbi, 56'sının gıda, 96'sının hayvan yemi, 25'inin yakacak, 9'unun süs bitkisi, 7'sininde oyun amacıyla kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın hayvan yemi olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Güldaş, (2009) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 48'inin tıbbi, 13'ünün gıda, 2'sinin süs, 1'inin oyun amacı ile kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın tıbbi alan olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Gelse, (2012) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 75'inin tıbbi, 74'ünün gıda, 25'inin hayvan yemi, 15'inin yakacak, 17'sinin süs bitkisi olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın tıbbi alan olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Akan ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 37'si tıbbi, 38'inin gıda, 32'sinin hayvan yemi, 5'inin yakacak, 5'inin süs bitkisi olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın gıda olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Bakır-Sade, (2014) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 75'sinin tıbbi, 6'sının hayvan yemi, 16'sının yakacak, 7'sinin süs bitkisi olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın tıbbi alan olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Dağlı, (2015) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 45'sinin tıbbi, 27'sinin gıda, 25'sinin hayvan yemi, 2'sinin yakacak, 1'inin süs bitkisi olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın tıbbi alan olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Akan & Ayaz, (2016) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 16'sının tıbbi, 23'ünün gıda, 30'unun hayvan yemi, 8'inin yakacak, 5'inin süs bitkisi 3'ünün ise oyun amaçlı olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın hayvan yemi olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Furkan, (2016) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 118'inin tıbbi, 117'sinin gıda, 24'ünün hayvan yemi, 18'inin yakacak, 26'sının süs bitkisi ve 6'sının oyun amaçlı olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın tıbbi alan olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Abak, (2018) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 32'sinin tıbbi, 8'inin gıda, 2'sinin hayvan yemi, 10'unun yakacak, 5'inin süs bitkisi olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın tıbbi alan olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi Şahin-Fidan, (2018) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 51'inin tıbbi, 52'sinin gıda, 15'inin hayvan yemi, 17'sinin yakacak, 19'unun süs bitkisi ve 2'sinin oyun amaçlı olarak kullanılıp en fazla kullanıma sahip alanın gıda olduğu görülmektedir.

Yapılan literatür taramalarında yaptığımız çalışmaya en yakın çalışmanın Oymak, (2018) olduğu görülmüştür. Oymak, (2018) Bozova ilçesi ve Bozova

ilçesinin 11 köyü üzerinde çalışıp buralarda 71 kaynak kişiye ulaşmışken bizim çalışmamızda ise Bozova ilçesinin 2 köyü üzerinde çalışılıp 31 kaynak kişiye ulaşılmıştır.

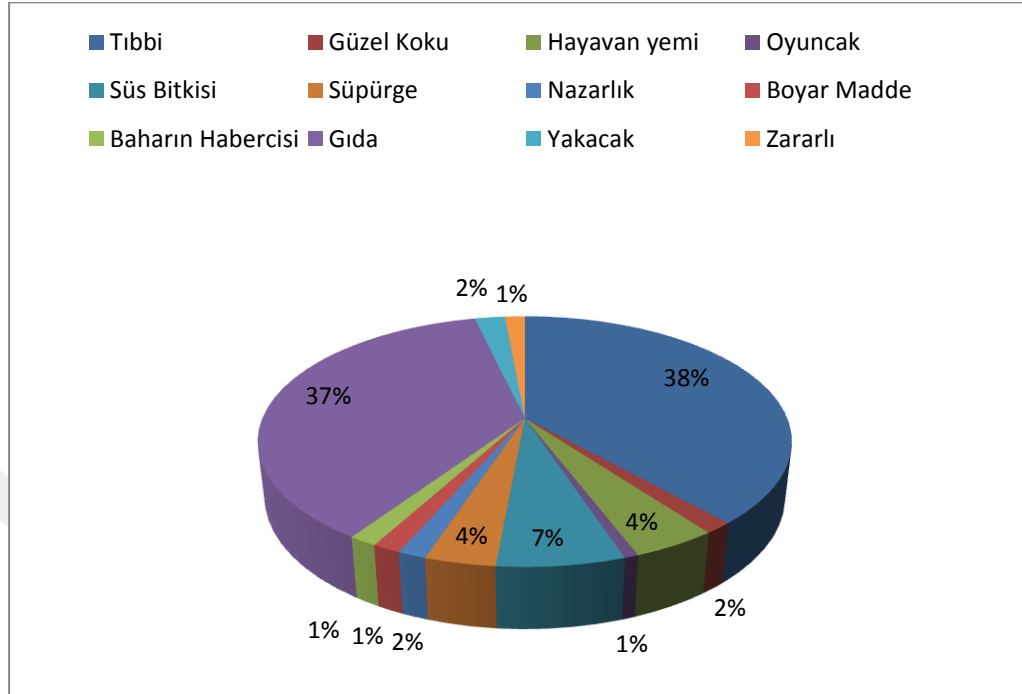
Oymak, (2018) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bitkilerin 49'u tıbbi, 60'ı gıda, 35'i hayvan yemi, 5'i yakacak, 5'i süs bitkisi ve 5'i de oyun amaçlı kullanılmışken bizim çalışmamızda ise çalışılan bitkilerin 53'ü tıbbi, 51'i gıda, 6'sı hayvan yemi, 3'ü yakacak, 9'u süs bitkisi, 5'i süpürge, 2'si nazarlık, 2'si boyar madde, 2'si baharın habercisi, 2'si güzel koku, 1'i oyuncak ve 2'si de zararlı olarak belirlendi (Çizelge 4.2.).

Oymak (2018) benzer bitkilerimiz bulunduğu gibi farklı olan bitkilerimizde mevcuttur. Farklı olan bitkileri ise şöyle sıralayabiliriz:

Allium cepa, Carum carvi, Echinophora tenuifolia, Petroselinum crispum, Muscari comosum, Achillea santolinoides, Calendula arvensis, Centaurea iberica, Echinops spinosissimus, Onopordum corduchorum, Prunus armeniaca, Scorzonera psychrophila, Tragopogon longirostis, Alkanna strigosa, Draba verna, Nasturtium officinale, Raphanus sativus, Bassia scoparia, Convolvulus dorycnium, Citrillus lanatus, Cucumis melo, Cyperus rotundus, Chrozophora tinctoria, Argyrolobium crotalarioides, Alhagi maurorum, Cicer pinnatifidum, Lens orientalis, Trofolium nigrescens, Quercus infectoria, Hypericum capitatum, Crocus pallasii, Iris persica, Mentha pulegium, Ocimum basilicum, Salvia syriaca, Alcea apterocarpa, Malva sylvestris, Papaver arenarium, Pinus nigra, Triticum aestivum, Rumex crispus, Reseda lutea, Amygdalus arabica, Prunus avium, Rosa canina, Citrus limon, Citrus sinensis, Lycopersicon esculentum, Solanum nigrum

Yapılan çalışmada 42 familyadan 95 bitki tespit edilmiştir. Toplanan bitkiler Harran Üniversitesi Herbaryumunda (HARRAN) muhafaza edilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında 42 familya içinde en fazla bitkinin Asteraceae familyasına ait olduğu ikinci olarak ise Lamiaceae familyasının takip ettiği görülmektedir. Çalışmadaki bitkilerin 53'ünün tıbbi, 51'inin gıda, gıdalar içerisinde biri mantar (*Terfezia boudieri Chatin*), 6'sı hayvan yemi, 3'ü yakacak, 9'u süs bitkisi, 5'i

süpürge, 2'si nazarlık, 2'si boyar madde, 2'si baharın habercisi, 2'si güzel koku, 1'i oyuncak ve 2'si de zararlı olarak belirlendi (Şekil 4.97.).

Şekil 4.97. Taksonların etnobotanik açıdan kullanım amaçları

Çalışma alanında süpürge olarak kullanılan bitkiler; *Amaranthus retroflexus*, *Bassia scoparia*, *Centaurea virgata*, *Sinapis alba*, *Convolvulus dorycnium*

Güzel koku için kullanılan bitkiler; *Rosa canina*, *Citrus sinensis*

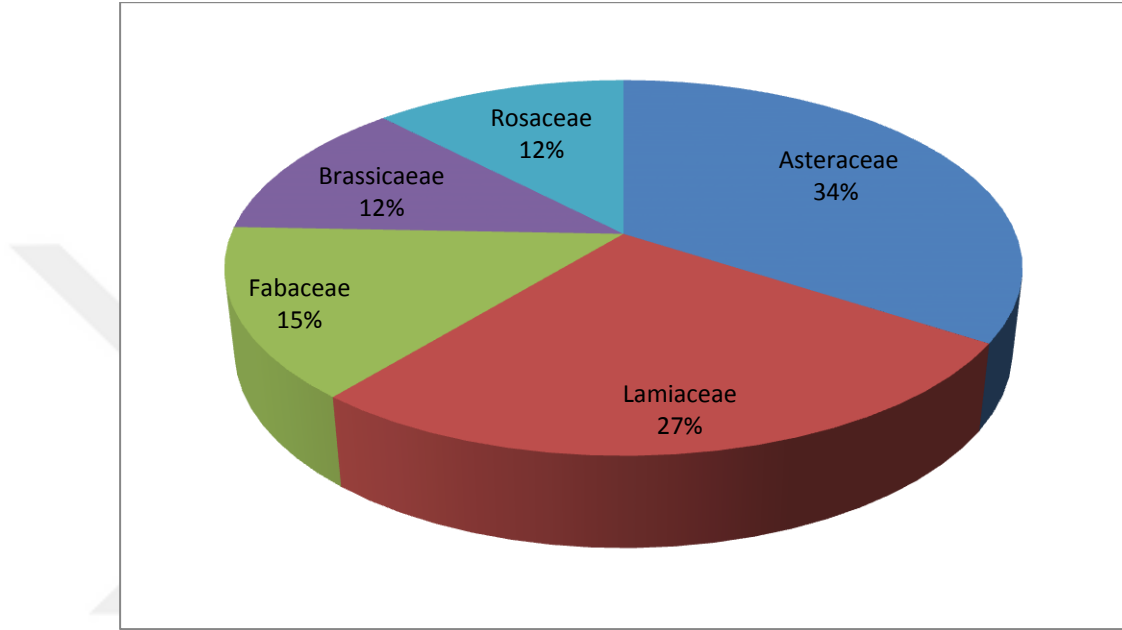
Nazarlık olarak kullanılan bitkiler; *Peganum harmala*, *Capparis sicula*

Yakacak olarak kullanılan bitkiler; *Picnomon acarna*, *Gossypium hirsutum*, *Pinus nigra*

Arazi çalışmaları sırasında süs bitkisi olarak kullanılan yabancı bitkilerde gözlenmiştir. Süs bitkisi olarak kullanılanlar; *Datura stramonium*, *Anemone coronaria*, *Peganum harmala*, *Ocimum basilicum*, *Muscari neglectum*, *Anthemis hyalina*, *Vinca herbacea*, *Malabaila secacul* ve *Rosa canina* bitkileridir.

Iris persica ve *Draba verna* bitkileri ise yöre halkı tarafından baharın habercisi olarak bilinir.

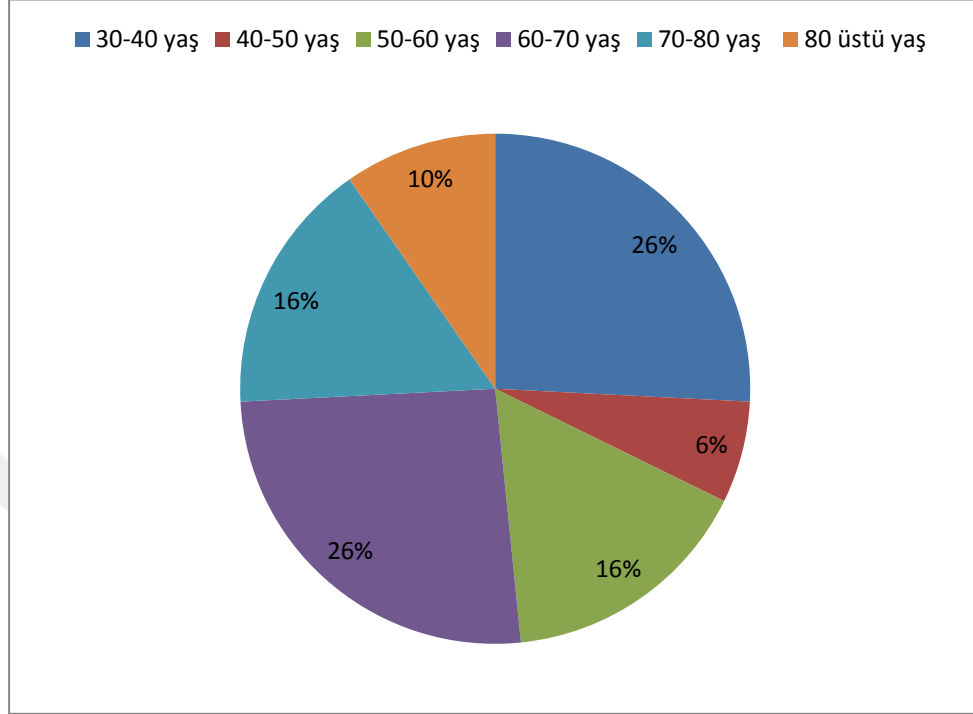
Araştırma alanında kullanımı belirlenen bitkilerden en fazla taksona sahip ilk 5 familyayı sırası ile Asteraceae 14 (% 34), Lamiaceae 11 (% 27), Fabaceae 6 (% 15), Brassicaceae 5(%12) ve Rosaceae 5 (% 12) şeklinde sıralayabiliriz (Şekil 4.98.).

Şekil 4.98. Araştırma alanında çalışılan bitkilerden en fazla taksona sahip ilk 5 familya

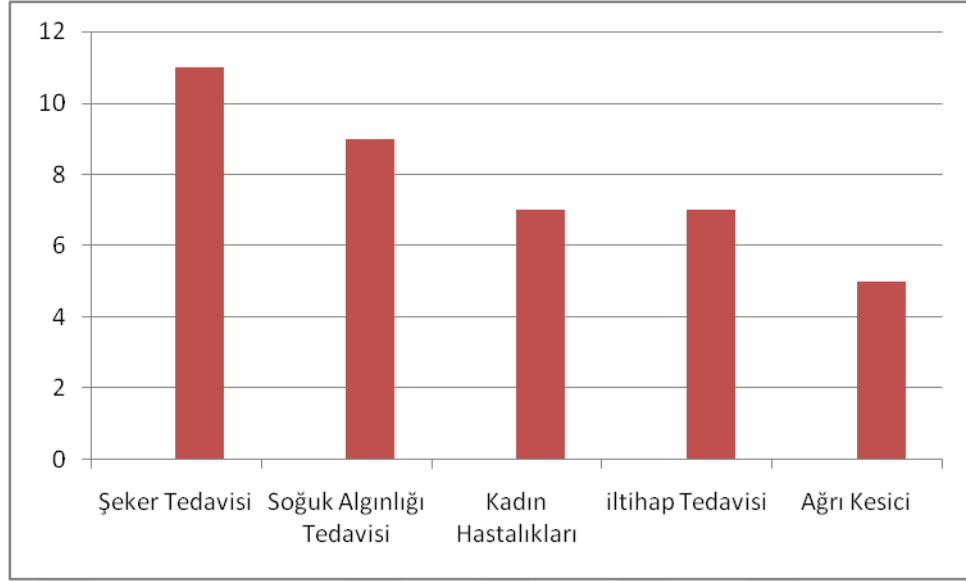
Kaynak kişilerden 30-40 yaş arasında olanlar 8 (% 26) kişi, 40-50 yaş arasında olanlar 2 (% 6) kişi, 50-60 yaş arasında olanlar 5 (% 16) kişi, 60-70 yaş arasında

olanlar 8 (%26) kişi, 70-80 yaş arasında olanlar 5 (% 16) kişi ve 80 yaşüstü 3 (%10) kişidir (Şekil 4.99.).

Şekil 4.99. Kaynak kişilerin yaş dağılımı

Bitkilerin tedavi etme etkilerine göre en fazla taksona sahip ilk 5 hastalık aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Şekil 4.100. Bitkilerin tedavi etme etkilerine göre en fazla taksona sahip ilk 5 hastalık

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan çalışmada Bozova ilçesine ait olan Yaslıca Beldesi ve Arıkök Köyü'nde 42 familyadan 95 bitki (çizelge 4.1.) elde edilmiştir ve bu bitkilerde o bölgede yaşayan halkın yardımları ile etnobotanik yönden incelenmiştir. Bu bölgede yaşayan 31 kişi ile görüşülmüştür (Ek 1.).Görüşülen kişiler arasında kadın sayısı daha fazladır.

Çalışmaya katkı sağlaması adına süreçte çocuk, genç, yaşlı yani ulaşılabilen herkesten sohbet havası ortamında sorular sorularak bilgi alınmıştır. Fakat genel olarak orta yaş ve üzeri kişilerin tecrübeleri doğrultusunda doğru bilgilere ulaşılmıştır.

Bu da bir kez daha bize çalışmamızın gelecek nesillere aktarılması açısından önem teşkil ettiğini göstermektedir.

Yapılan çalışmada bölgede bulunan bitkilerin 53'ünün tıbbi, 51'inin gıda, gıdalar içerisinde biri mantar (*Terfezia boudieri Chatin*), 6'sı hayvan yemi, 3'ü yakacak, 9'u süs bitkisi, 5'i süpürge, 2'si nazarlık, 2'si boyar madde, 2'si baharın habercisi, 2'si güzel koku, 1'i oyuncak ve 2'si de zararlı olarak belirlendi.

Çalışmanın yapıldığı iki köy birbirine çok yakın olduğu için bu iki köydeki bitki çeşitliliği ve kullanımları çok farklı değildir.

Genellikle tıbbi amaçlı kullanılan bitkiler ağrı kesici, soğuk algınlığı, astım, iltihap, hemoroid, şeker hastalığı, kadın hastalıkları tedavisi amacı ile kullanıldığı tespit edilmiştir.

5.1. Öneriler

- 1) Bitkilerin özellikle zenginleştığı yerlerin korunması ve bu doğrultuda bölgede bulunan halkın bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- 2) Orta yaş ve üstü bireylerin bitkiler hakkındaki bilgilerinin genç nesillere aktarımı konusunda genç bireylerin teşvik edilmesi gerekmektedir.
- 3) Doğal bitki örtüsü korunmalı ve tarıma açılmamalıdır.
- 4) Bölgede bölge ekonomisine katkı sağlayacak bitkiler belirlenip bunların doğru bir şekilde değerlendirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- ABAK, F., 2018. Şanlıurfa İli Lamiaceae (Ballıbabagiller) Familyasının Florası Bazı Taksonların Fitokimyasal ve Etnobotanik Özellikleri. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Rize, 188s.
- AKAN, H. ve AYAZ, H., 2016. Gölpınar (Şanlıurfa-Türkiye) mesire yeri florası ve etrafındaki köylerin etnobotanik özellikleri. Bağbahçe Bilim Dergisi, 2(3): 19-56
- AKAN, H., 2013. Mardin Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Zembilleri Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma. ADYÜTAYAM Dergisi 1(2):21-30.
- AKAN, H., ASLAN, M. & BALOS, M. M. 2005. Şanlıurfa Semt Pazarlarında Satılan Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Ot Sistematik Botanik Dergisi, 12(2), 43-58.
- AKAN, H., BALOS, M. M. & ASLAN, M. 2013. An ethnobotanical research on handmade musical instruments in Şanlıurfa, South East Anatolia, Turkey. Biological Diversity and Conservation, 6(1), 93-100.
- AKAN, H., AYDOĞDU, M., KORKUT, M.M. & BALOS, M.M., 2013. An ethnobotanical research of the Kalecik mountain area (Şanlıurfa, South-East Anatolia). Biological Diversity and Conservation, 6: 84-90.
- AKAN, H., BALOS, M. M. ve TEL, A. Z., 2013. Birecik (Şanlıurfa) yöresindeki bazı baklagil bitkilerin etnobotanik özellikleri. Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi Uluslararası Dergisi, 1(1):32-40.
- ABAK, H. ve BAKIR, Y., 2015. Kahta (Adıyaman) merkezi ve Narince köyünün etnobotanik açıdan araştırılması. BEÜ Fen Bilimleri Dergisi, 4(2). 219-248.
- AKAN, H., EKER, İ. ve ASLAN, M., 2004. Kapari (Keber) bitkisinin GAP bölgesindeki ihracatı ve son populasyon durumu. Ot sistematik Botanik Dergisi, 11(1): 105-118.
- AKAN, H., KORKUT, M. M., & BALOS, M. M. 2008. Arat Dağı ve çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) etnobotanik bir araştırma. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20(1), 67-81.
- AKAN, H. ve ASLAN, M., 2005. A Folkloric and Ethnobotanical Research on Şanlıurfa Isot, IVth International Congress of Ethnobotany, İstanbul.p. 15.
- AKAN, H. & BALOS, M., 2008. GAP Bölgesi'nden toplanan meyan kökü (*Glycyrrhiza glabra* L.) taksonunun ihracat durumu, etnobotanik özellikleri ve tıbbi önemi. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20(2), 233-241.
- AKGÜL, A., 2008. Midyat (Mardin) Civarında Etnobotanik. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 187s.
- AKSOY, C., YÜCECAN, S., ÇİFTÇİ, N., TAYFUR, M., AKGÜN, B. & TAŞÇI, N., 1988. Kanser hastalığında tedavi amacıyla kullanılan yöresel bitkiler. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 17(1), 111-120.
- ALPINAR, K. ve YAZICIOĞLU, E., 2019. Türkiye Etnobotanik Bibliyografyası (1928-2018, 1.Sağlık). Erol Ofset, Samsun, 208s.
- ANONİM, 2019a. <http://www.bozova.bel.tr> (Erişim tarihi, 11.08.2019)

- ANONİM, 2019b. <https://www.mgm.gov.tr> (Erişim tarihi, 11.08.2019)
- ANONİM, 2019c. <http://www.nufusune.com> (Erişim tarihi, 06.07.2019)
- ANONİM, 2019d. <http://www.Turkiyebitkileri.com> (Erişim tarihi, 02.08.2019)
- ANONİM, 2019e. <http://www.Amazon.com> (Erişim tarihi, 02.08.2019)
- ARASAN, Ş., 2014. Savur (Mardin) Yöresinde Halk Hekimliğinde Kullanılan Bitkiler ve Kullanım Alanları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 303s.
- ASİL, E., ve ŞAR, S., 1984. Mezopotamya Uygarlıklarında Eczacılık. Ankara Eczacı Odası Bülteni, 6(3): 74-77.
- ASLAN, M., 2013. Plants Used for Medical Purposes in Şanlıurfa (Türkiye). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, 16(4): 28-35.
- ASLAN. M. AKAN. H. ve BALOS. M.M., 2011. Şanlıurfa'da Bazı Odunsu Bitkilerin Etnobotaniği Üzerine Bir Araştırma. Ot Sistematik Botanik Dergisi. 18 (1) : 117 – 137.
- BALOS, M. M. 2007. Zeytinbahçe ile Akarçay arasında kalan (BİRECİK) bölgenin florası ve etnobotanik özellikleri. Haran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 216 s.
- BALOS, M. M.& Akan, H. (2008). Flora of the Region between Zeytinbahçe and Akarçay (Birecik, Şanlıurfa, Turkey). Turkish Journal of Botany, 32(3), 201-226
- BAYTOP, A. & GÜNERGUN, F., 2003. Türkiye'de botanik tarihi araştırmaları. Çetin Matbaacılık.
- BAYTOP, T., 1984. Türkiye'de bitkilerle tedavi, İstanbul Üniv. Yay. No: 3255 Ecz. Fak. No: 40
- BOISSIER, E., 1867-1888. Flora Orientalis. Genova, vol. 1-4.
- BULUT, G., KORKMAZ, A. and TUZLACI, E., 2017. The Ethnobotanical Notes from Nizip (Gaziantep-Turkey). Istanbul Journal of Pharmacy, 47(2): 57-62.
- COTTON, C. M., 1997. Ethnobotany Principles and Applications. John Wiley & Sons Ltd., West Sussex.
- ÇİNİ, M., 1983. Urfa'ya Özgü İlaçlar. Harran Dergisi, 19: 6-7.
- DAĞLI, M., 2015. Şanlıurfa Merkez ve Bağlı Köylerde Etnobotanik Bir Araştırma. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 90s.
- DEMİRTÜRK, Y., 1990. Tıbbi bitkilerimizin değerlendirilmesi. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Dergisi, 53, 12-16.
- EKİM, T., 2000. Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği ve Yüzüncü Yıl Ün., Ankara.
- EMİNAĞAOĞLU, Ö., HACIKAMILOĞLU, İ., KESKİN, H., AKYILDIRIM BEĞEN, H. ve AKSU, G., 2015. Artvin'nin Doğal Bitkileri, 1. Baskı, Promat Basım Yayın San. ve Tic. A. Ş., İstanbul, 1-24.
- FURKAN, M. K., 2016. Adıyaman ilinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri (Master's thesis, Adıyaman Üniversitesi).
- GELSE, A., 2012. Adıyaman ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 46s
- GENÇAY, A., 2007. Cizre (Şırnak)'nın etnobotanik özellikleri. *Unpublished MSc thesis, Yüzüncü Yıl University, Van.*

- GRAHAM, L. E., GRAHAM, J. M. ve WILCOX, L. W., 2004. Bitki Biyolojisi, Çeviri Editörü: Kani Işık, Akdeniz Üniversitesi, Palme Yayıncılık. 497.
- GÜLDAŞ, N., 2009. Adıyaman İlinde Etnobotanik Değeri Olan Bazı Bitkilerin Kullanım Alanlarının Tespiti. Fırat Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ, 24s.
- GÜNER, A., ÖZHATAY, N., EKİM, T. & BAŞER, K. H. C. 2000. Flora of Turkey and the east Aegean Islands. *Supplement*, 2, 28.
- GÜNER A., ASLAN S., EKİM T., VURAL M. ve BABAÇ M.T., (edlr.), 2012. Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmalar Derneği Yayını 1, İstanbul, 1290.
- KENDİR, G. ve GÜVENÇ, A., 2010. Etnobotanik ve Türkiye’de Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış, Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi, 30, 49-80.
- KIZIL, S. & ERTEKİN, A. S. 2003. Diyarbakır Ve Çevresinde Yayılış Gösteren Bazı Tıbbi Bitkiler. Türkiye, 5, 13-17.
- KOÇYİĞİT, M. 2005. Yalova İlinde Etnobotanik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 176s.
- KORKUT M.M., 2006. Arat Dağı Florası ve Etnobotanik Özellikleri. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 109s.
- OYMAK, E. 2018 Bozova (Şanlıurfa) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Haran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 129 s.
- ÖZEL, A. 1999. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Tıbbi ve Aromatik Bitkileri, GAP I. Tarım Kongresi, 26-28.
- ÖZTÜRK, M. & ÖZÇELİK, H. 1991. *Doğu Anadolu'nun faydalı bitkiler*. Siirt İlim, Spor, Kültür ve Araştırma Vakfı.
- SAYA, Ö., ERTEKİN, A. S., ÖZEN, H. Ç., HOŞGÖREN, H., TOKER, Z. & AKSAL, M. 2000. GAP Yöresindeki Endemik ve Tıbbi Bitkiler. Environment Foundation of Turkey and UNDP Global Environmental Facility, Ankara.
- ŞAHİN, E.F., 2018. Tek Tek Dağları Eteklerindeki Bazı Köylerde Etnobotanik Çalışma. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 103s.
- TÜTENOCAKLI, T., 2002. Ayvacık (Çanakkale) ve Çevresinin Etnobotaniği, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 115 s.
- YAPICI, İ. Ü., HOŞGÖREN, H. ve SAYA, Ö., 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri. Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty, 12.
- YEŞİL, Y., 2007. Kürecik (Akçadağ/Malatya) Bucağında Etnobotanik Bir Araştırma. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 275s.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Sultan ASLAN
Uyruğu : T.C
Doğum Yeri ve Tarihi : ŞANLIURFA/CEYLANPINAR-29.07.1985
Telefon : 0 505 137 82 20
E-mail :saslan4121@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum adı	Tarih
Lise	Viranşehir Anadolu Lisesi Viranşehir / ŞANLIURFA	1998-2002
Lisans	İnönü Üniversitesi	2004-2008
Yüksek Lisans	Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Ens.	2016-

EKLER

Ek 1. Çalışmada Görüşülen Kaynak Kişiler

Kaynak Kişi No	KAYNAK KİŞİ	YAŞI	GÖREVİ	KÖYÜ
K1	Ahmet Karabulut	39	Özel Güvenlik	Yaslıca Beldesi
K2	Ali Uzuner	80	Çiftçi	Yaslıca Beldesi
K3	Anzeliha Karaçizmeli	55	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K4	Arife Karaçizmeli	63	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K5	Aziz Karaçizmeli	65	Elektrik Teknisyeni	Yaslıca Beldesi
K6	Bahattin Aksoy	63	DSİ Emeklisi	Arıkök Köyü
K7	Elif Aksoy	45	Ev Hanımı	Arıkök Köyü
K8	Elif Karaçizmeli	80	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K9	Emine Erbil	77	Ev Hanım	Yaslıca Beldesi
K10	Fatma Çalışkan	65	Ev Hanımı	Arıkök Köyü
K11	Fatma Karaoğlu	36	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K12	Farika Çalışkan	62	Ev Hanımı	Arıkök Köyü
K13	Hatice Karaçizmeli	58	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K14	Hazal Akbulut	85	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K15	İmam Karaçizmeli	63	İşçi Emeklisi	Yaslıca Beldesi
K16	İslim Erbil	59	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi

K17	İslim Karabulut	68	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K18	Kevser Karabulut	39	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K19	Mehmet Karaçizmeli	34	İş Makinası Şoförü	Yaslıca Beldesi
K20	Meral Karaoğlu	38	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K21	Mustafa Aksoy	75	Çiftçi	Arıkök Köyü
K22	Mustafa Karaçizmeli	68	Emekli	Yaslıca Beldesi
K23	Naile Aksoy	86	Ev Hanımı	Arıkök Köyü
K24	Nezehat Karaçizmeli	36	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K25	Özgür Karabulut	30	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K26	Yasemin Aksoy	35	Ev Hanımı	Arıkök Köyü
K27	Yıldız Akçan	53	Ev Hanımı	Yaslıca Beldesi
K28	Yusuf Yaşar	87	Eski Muhtar	Yaslıca Beldesi
K29	Zahide Yaşar	49	Tarla İşçisi	Yaslıca Beldesi
K30	Zeliha Aksoy	75	Ev Hanımı	Arıkök Köyü
K31	Zeliha Karaçizmeli	57	Terzi	Yaslıca Beldesi

Yaşların Toplamı: 1825	Yaş ortalaması: 58.87
------------------------	-----------------------

Ek.2. Kullanılan bitkilerin atıf sıklığı

BİTKİ İSİMLERİ	ATIF SIKLIĞI ORTALAMASI (%)
<i>Amaranthus retflexus</i> L.	10
<i>Allium cepa</i> L.	29
<i>Pistacia vera</i> L.	19
<i>Rhus coriaria</i> L.	32
<i>Cuminum cyminum</i> L.	16
<i>Echinophora tenuifolia</i> subsp. <i>sibthorpiana</i> (Guss.) Tutin	16
<i>Eryngium campestre</i> L. <i>virens</i> Link	10
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	32
<i>Eminium rauwolfii</i> (Blume) Schott	6
<i>Muscari comosum</i> (L.) Mill.	13
<i>Achillea santolinoides</i> subsp. <i>wilhelmsii</i> (K.Koch) Greuter	3
<i>Anthemis hyalina</i> DC	29
<i>Calendula arvensis</i> M.Bieb.	10
<i>Centaurea iberica</i> Trev. ex Spreng	13
<i>Centaurea solstitialis</i> subsp. L.	10
<i>Centaurea virgata</i> Lam.	13
<i>Echinops spinosissimus</i> Turra	10
<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>armata</i> Freyn & Sint.	16
<i>Lactuca serriola</i> L.	6
<i>Onopordum carduchorum</i> Bornm. & Beaverd	10
<i>Picnemon acarna</i> (L.) Cass.	10
<i>Prunus armeniaca</i> L.	23
<i>Scorzonera psychrophila</i> Boiss. & Hausskn. Ex Boiss. & Hausskn.	10
<i>Tragopogon longirostis</i> Bisch. Ex Schultz Bip.	13
<i>Alkanna strigosa</i> Boiss. & Hohen.	19
<i>Anchusa azurea</i> Miller var. <i>azurea</i>	16
<i>Draba verna</i> L.	6
<i>Lepidium draba</i> L.	16
<i>Nasturtium officinale</i> R.Br.	26
<i>Raphanus sativus</i> L.	13
<i>Sinapis alba</i> L.	13
<i>Capparis sicula</i> Duhamel	16
<i>Vaccaria hispanica</i> (Mill.) Rauschert	13
<i>Bassia scoparia</i> (L.) A.J.Scott	10
<i>Convolvulus dorycnium</i> L. subsp. <i>Oxsepalus</i> (Boiss) Rech.	13
<i>Citrillus lanatus</i> (Thunb.) Matsum & Nakai	19
<i>Cucumis melo</i> L.	19
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A.Rich.	16
<i>Cyperus rotundus</i> L.	16
<i>Chrozophora tinctoria</i> (L.) A.Juss.	16
<i>Alhagi maurorum</i> subsp. <i>maurorum</i>	19
<i>Argyrolobium crotarioides</i> Jaub. & Spach	10
<i>Cicer pinnatifidum</i> Jaub. Et Spach	19
<i>Lens culinaris</i> (Boiss.) Hand.-Mazz	19
<i>Trifolium nigrescens</i> Viv. subsp. <i>Petrisavii</i> (Clem) Holmboe	13
<i>Trigonella spruneriana</i> Boiss. var. <i>Spruneriana</i>	10

<i>Quercus infectoria</i> G. Olivier	16
<i>Erodium cicutarium</i> L.	10
<i>Geranium tuberosum</i> L.	13
<i>Hypericum capitatum</i> Choisy var. <i>capitatum</i>	16
<i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra	19
<i>Crocus pallasii</i> Goldb. subsp. <i>turcicus</i> B. Mathew	16
<i>Iris persica</i> L.	10
<i>Juglans regia</i> L.	25
<i>Mentha x piperita</i> L.	32
<i>Mentha pulegium</i> L.	10
<i>Ocimum basilicum</i> L.	23
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	23
<i>Salvia syriaca</i> L.	19
<i>Scutellaria orientalis</i> L.	16
<i>Sideritis libanotica</i> subsp. <i>mi crochlamys</i> (Hand.-Mazz) Hub.-Mor.	23
<i>Teucrium polium</i> L.	26
<i>Teucrium pruinatum</i> Boiss.	13
<i>Thymra spicata</i> L.	19
<i>Ajuga chamaepityssubsp. chia</i> (Schreb.) Arcang.	23
<i>Ornithogalum narbonense</i> L.	23
<i>Punica granatum</i> L.	26
<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	29
<i>Alcea apterocarpa</i> Boiss.	23
<i>Gossypium hirsutum</i> L.	13
<i>Malva sylvestris</i> L.	26
<i>Ficus carica</i> L.	29
<i>Morus alba</i> L.	19
<i>Peganum harmala</i> L.	32
<i>Olea europaea</i> L.	32
<i>Papaver rhoeas</i> L.	10
<i>Pinus nigra</i> J.F Aroid subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe	29
<i>Triticum aestivum</i> L.	19
<i>Zea mays</i> L.	23
<i>Rumex crispus</i> L.	26
<i>Portulaca oleracea</i> L.	32
<i>Adiantum capillus veneris</i> L.	13
<i>Reseda lutea</i> L. var. <i>Lutea</i>	10
<i>Amygdalus arabica</i> Spach	13
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp.	16
<i>Prunus avium</i> L.	23
<i>Rosa canina</i> L.	16
<i>Citrus limon</i> (L.) Osbeck	26
<i>Citrus sinensis</i> L.	23
<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	26
<i>Solanum nigrum</i> L.	6
<i>Terfezia boudieri</i> Chatin	16
<i>Urtica dioica</i> L.	23
<i>Vitis vinifera</i> L.	23
<i>Tribulus terrestris</i> L.	23

